

COMENTARIILE SAU EXPLICAREA EPISTOLEI CĂTRE TIT A CELUI ÎNTRU SFINȚI PĂRINTELUI NOSTRU IOAN GURĂ DE AUR, ARHIEPISCOPUL CONSTANTINOPOLULUI

OMILIA I - Tit

din “Tâlcuiri la Epistola a doua către Timotei, Tit, Filimon”

Pavel, robul lui Dumnezeu și apostol al lui Iisus Hristos, după credința aleșilor lui Dumnezeu și după cunoștința adevărului cel întocmai cu dreapta credință, — întru nădejdea vieții veșnice, pe care a făgăduit-o mai înainte de anii veacurilor Dumnezeu, Care nu minte și Care, la timpul convenit, și-a făcut cunoscut cuvântul Său, prin propovăduirea încredințată mie, după porunca Mântuitorului nostru Dumnezeu — lui Tit, adevăratul fiu după credința cea de obște: Har, milă și pace de la Dumnezeu-Tatăl și de la Domnul Iisus Hristos, Mântuitorul nostru. (Tit 1, 1-4)

Acesta a fost unul dintre tovarășii cei încercați ai lui Pavel, căci nici nu i-ar fi încredințat o insulă întreagă și nici nu i-ar fi poruncit ca să le împlinească pe cele ce lipseau, după cum și zice mai departe: Ca să îndreptezi cele ce mai lipsesc (1, 5), după cum și judecata atâtor episcopi nu i-ar fi încredințat-o, dacă nu ar fi avut o mare încredere într-însul. Zic unii că și tânăr era, deoarece îi scria: “preaiubitului fiu”, deși până acum încă nu este atât de învederat. Mi se pare că și în Faptele Apostolilor se race pomenire de el .

Poate că era și corintean, dacă nu cumva era și vreun altul cu aceeași nume. Și pe Zenas îl cheamă la dânsul, ba voiește a i se trimite și Apollo, pe când pe acela nu se vede că-l cheamă, dacă într-adevăr ar fi rost din Corint, căci și înaintea împăratului o mai mare bărbăție și virtute a mărturisit, decât aceștia. Mi se pare că și un oarecare timp s-a scurs de atunci, și că Pavel, găsimdu-se în liniște, a scris această epistolă, fiindcă nu spune nimic despre ispite, și că într-una întoarce vorba la harul lui Dumnezeu, ca fiind o mângâiere suficientă spre virtute pentru cei ce cred. Căci pentru a afla ei de ce bunuri erau vrednici, pentru ce și de cine s-au apropiat, de ce bunuri se vor învrednici — și acestea toate prin har — desigur că nu era o mică încurajare.

Se adresează apoi și iudeilor prin această epistolă. Iar dacă batjocorește neamul întreg, tu să nu te minunezi, căci și cu galatenii face aceasta, zicând: „O, galateni fără de minte” (Galateni 3, 1), ceea ce nu pornește dintr-un simțământ batjocoritor, ci dintr-un simțământ de dragoste părintească. Dacă apostolul ar fi făcut acestea pentru persoana sa, pe drept cuvânt l-ar fi putut cineva ține de rău (învinui), dar când el era aprins și înfierbântat pentru propovăduirea Evangheliei, apoi aceasta nu o tăcea în mod batjocoritor. Și Hristos încă, de mii de ori era batjocorit de cărturari și farisei, însă nu doar din cauza Sa, ci pentru că pierdeau în fiecare zi din supușii lor.

Epistola de față este scurtă și cu drept cuvânt, căci și acest fapt este o dovadă a virtuții lui Tit, anume că n-a avut nevoie de vorbe multe, ci numai de o amintire a celor învățate de el. Mi se pare că epistola aceasta este scrisă mai înainte de epistola a doua către Timotei, fiindcă pe aceea a scris-o pe când se găsea la sfârșitul vieții, iar pe cea de față a scris-o fiind liber și neîmpiedicat de nimeni, căci expresia: „pentru că la Nicopole m-am hotărât să iernez” (Tit 3, 12), este o dovadă că atunci nu era în legături, în timp ce, atunci când era în legături, el întruna se numea pe sine „cel pus în lanțuri pentru Hristos”.

Deci, ce spune el? „Pavel, robul lui Dumnezeu și apostol al lui Iisus Hristos, după credința aleșilor lui Dumnezeu.” Ai văzut cât de indiferent pune aceste denumiri, câteodată numindu-se sluga sau robul lui Dumnezeu, iar altădată sluga lui Iisus Hristos, ca de pildă aici? Așa că, prin aceasta el nu face nici o deosebire între Tatăl și Fiul. „După credința aleșilor lui Dumnezeu și după cunoștința adevărului cel întocmai cu dreapta credință”, zice: „După credința aleșilor lui Dumnezeu”. Că ai crezut sau ai fost crezut? Eu cred că aici el spune că a fost crezut de aleșii lui Dumnezeu, adică nu din faptele sale, nici din ostenele sau din sudorile sale au luat ei această demnitate, ci totul s-a petrecut prin harul celui ce a crezut.

După aceea, ca nu cumva harul să fie fără vreo cauză binecuvântată — căci nici nu atârna totul de el, altfel, de ce n-ar fi fost dat și altora? - a adăugat imediat: „după cunoștința adevărului cel întocmai cu dreapta credință”. „Din această cunoștință a adevărului eu m-am încredințat, zice sau, mai bine zis, chiar și aceasta am aflat-o din harul Său, fiindcă tot El este cauza și a acestui fapt.” Pentru aceea și însuși Hristos zice: „Nu voi M-ați ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi” (Ioan 15, 16), și chiar fericitul Pavel, scriind în altă parte, zice: „atunci voi cunoaște pe deplin, precum am fost cunoscut și eu” (Corinteni 13, 12), și iarăși: „dar o urmăresc (îndreptarea) ca doar o voi prinde, întrucât și eu am fost prins de Hristos Iisus”. (Filip 3, 12) Mai întâi am fost cunoscuți, și după aceea am cunoscut. Mai întâi am fost prinși sau cuceriți, și după aceea am prins sau am cucerit. Mai întâi am fost chemați, și după aceea am ascultat sau ne-am supus.

Prin expresia: „după credință”, el totul atribuie lor, „căci pentru ei, zice, sunt apostol, nu doar că așa fi vrednic, ci pentru cei aleși”, după cum zice și în alt loc: „Toate sunt ale voastre: fie Pavel, fie Apollo, fie Chefă”. (I Corinteni 3, 21-22) „După cunoștința adevărului cel întocmai cu dreapta credință.” Căci există și un adevăr al lucrurilor, însă nu după dreapta credință, precum, de exemplu, a ști sau a cunoaște cele ale agriculturii, a ști cele ale meseriilor, ceea ce constituie a cunoaște cu adevărat, însă adevărul, în cazul ce ne preocupă, este după evlavie sau după dreapta credință. Sau că expresia aceasta, „după credință”, înseamnă că au crezut ca și ceilalți aleși, care au și cunoscut adevărul. Prin urmare, cunoștința este din credință, iar nu din raționamente omenești.

„Întru nădejdea vieții veșnice.” A vorbit de cea de acum, de cea prin barul lui Dumnezeu, iar aici spune de cea viitoare și pune și premiul pentru care luptându-ne, ni-l va acorda. Fiindcă am crezut și ne-am izbăvit de înșelăciune, El voiește a ne încununa. Ai văzut cum începutul acestei epistole este plin, încărcat de binefacerile lui Dumnezeu? Și întreaga epistolă, cum s-ar zice, este mai ales bazată pe acest adevăr, stârnindu-i atât pe Tit cât și pe ucenicii lui, la lupte și ostenele, fiindcă nimic nu ne poate folosi atât de mult, ca a ne aduce aminte întruna de binefacerile lui Dumnezeu, atât obștești cât și individuale. Căci dacă noi, istorisind binefacerile unui prieten, sau auzindu-i vreun cuvânt înțelept, sau văzându-i vreo faptă însemnată, ne aprindem, așa zicând,

apoi cu atât mai mult vom fi mai cu bunăvoință în a asculta, când vedem în câte primejdii eram căzuți și din toate ne-a izbăvit Dumnezeu.

„Și după cunoștința adevărului”, zice. Numește aici adevăr, spre deosebire de tip sau umbră a adevărului, căci, deși chiar și aceea era cunoștință și dreaptă credință, totuși nu a adevărului — desigur că nici a minciunii —, ci era numai o preînchipuire, o icoană, așa-zicând, a adevărului.

„Întru nădejdea vieții veșnice.” Acea cunoștință și bună-credință erau întru nădejdea vieții prezente, după cum și zice: „Omul care o va îndeplini va trăi prin ea”. (Romani 10, 5) Ai văzut cum de la început arată importanța harului? Aceia n-au fost aleși, ci noi, căci, deși se numeau aleși, totuși n-au fost.

„Pe care a făgăduit-o mai înainte de anii veacurilor Dumnezeu, Care nu minte”, adică nu acum din pocăință, ci de la început le-a hotărât a fi. În multe locuri pune el această idee, ca de pildă acolo unde spune: „rânduiește pentru vestirea Evangheliei lui Dumnezeu”, și iarăși: „Căci pe cei pe care i-a cunoscut mai înainte, mai înainte i-a și hotărât” (Romani 1, 1; 8, 29), arătând prin aceasta noblețea noastră, căci nu acum numai, ci chiar de la început ne-a iubit pe noi.

„Pe care a făgăduit-o Dumnezeu, Care nu minte”, zice. Deci, dacă e nemincinos, nu mai încapă îndoială că vor fi cele ce-a făgăduit; dacă este nemincinos, nu trebuie a ne îndoii că vor fi chiar și după moarte. „Pe care a făgăduit-o mai înainte de anii veacurilor Dumnezeu, Care nu minte.” Chiar și prin expresia: „mai înainte de anii vecilor”, el arată că faptul este vrednic de credință. „Nu pentru că iudeii n-au venit la credință, zice, s-a făcut așa, ci pentru că de la început a fost hotărât.”

Căci ascultă: „și Care, la timpul cuvenit, Și-a făcut cunoscut cuvântul Său”, zice. Deci, de ce atunci atâta întârziere? Din cauza îngrijirii Lui părintești și spre a săvârși la timpul potrivit. „Vremea este să lucreze Domnul”, zice prorocul (Psalmi 118, 126), căci expresia: „la timpul cuvenit” înseamnă în vremurile cele potrivite, în vremurile cele folositoare, prielnice.

„Care, la timpul cuvenit, zice, Și-a făcut cunoscut cuvântul Său, prin propovăduirea încredințată mie”, adică propovăduirea Evangheliei, căci ea (Evanghelia) are în sine totul, și cele prezente, și cele viitoare, viața, evlavia, credința și toate la un loc. „Prin propovăduirea”, adică pe față, cu tot curajul, și nu pe ascuns. „Că, după cum vestitorul unei porunci a cârmuirii propovăduiește în adunare, fiind toți de față, tot așa, zice, propovăduim și noi, nimic adăugând de la noi, ci spunând numai cele ce am auzit.”

Meritul vestitorului este de a spune întru totul faptul așa precum este, iar nu de a adăuga sau de a ciunti ceva. Deci, dacă trebuie a propovădui, atunci trebuie a face aceasta cu curaj, căci altfel nu mai înseamnă a propovădui. De aceea și Hristos n-a zis: „Spuneți de pe case”, ci „propovăduiți de pe case” (Matei 10, 27), prezentând astfel faptul și din locul, și din modul cum se petrece.

„Încredințată mie, după porunca Mântuitorului nostru Dumnezeu”, zice. Dar atât expresia: „încredințată”, cât și: „după porunca” arată că faptul este demn de crezut, și deci nimeni să nu se necăjească, nimeni să nu stea pe gânduri, nimeni să nu se neliniștească. Că, dacă este poruncă, atunci nu sunt eu stăpân, ci îndeplinesc porunca, fiindcă din cele ce trebuie a face, unele atârână

de noi, iar altele nu; pe unele le spune poruncind — care nici nu atârnă de noi —, iar pe altele le spune îndemnându-ne și povățuindu-ne, care depind de noi.

De pildă, când El spune „cine va zice fratelui său: nebunule, vrednic va fi de gheena locului” (Matei 5, 22), aceasta este poruncă; și iarăși: „Dacă îți vei aduce darul tău la altar și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo, înaintea altarului, și mergi întâi și împacă-te cu fratele tău și apoi, venind, adu darul tău” (Matei 5, 23-24), unde iarăși este poruncă, și deci cel ce nu o împlinește, vinovat este de pedeapsă. Dar când El zice „Dacă voiești să fii desăvârșit, du-te, vinde averea ta, (și) dă-o săracilor”, sau „Cine poate înțelege să înțeleagă” (Matei 19, 21, 12), nu este poruncă, căci îl lasă pe auditor de a fi stăpân celor spuse și îi dă dreptul de a alege singur ce trebuie să facă.

Acestea, zic, atârnă de noi, de a le face sau a nu le face, în timp ce poruncile nu depind de bunăvoia noastră, ci sau că trebuie a le împlini numai decît, sau că acela care nu le face trebuie a fi pedepsit. Aceasta o și arată Pavel, când zice: „pentru că stă asupra mea datoria. Căci, vai mie dacă nu voi binevesti” (I Corinteni 9, 16) Dar voi spune aceasta mai clar, ca astfel să fie tuturor învederat. De pildă, cel ce are încredințată în sarcina sa stăpînirea Bisericii și este cinstit cu demnitatea episcopalii, dacă nu va propovădui poporului cele ce trebuie a face, nu va fi fără răspundere, în timp ce omul din lume nu are nici o răspundere pentru aceasta.

Deci, ce spune Pavel? „După porunca Mântuitorului nostru Dumnezeu” fac aceasta. Dar tu privește cum cele mai dinainte se potrivesc cu ceea ce am spus. Mai sus, de pildă, a zis: „nemincinosul Dumnezeu”, iar aici spune „După porunca Mântuitorului Dumnezeu”. Deci, dacă este Mântuitor, apoi desigur că a poruncit acestea din voința Lui de a ne mântui. Așadar, faptul nu vine din iubirea de stăpînire, ci la mijloc este credința și poruncă, și încă a Mântuitorului nostru Dumnezeu.

„Lui Tit, adevăratul fiu”, zice. Așadar, sunt și fii neadevărați, Ca de pildă acela despre care zice: „să nu vă amestecați cu vreunul, care, numindu-se frate, va fi desfrânat sau lacom, sau închinător la idoli, sau ocărător, sau bețiv, sau răpitor. Cu unul Ca acesta nici să nu ședeți la masă”. (I Corinteni 5, 11) Iată dar fiu, care nu este adevărat fiu, că, deși este fiu — deoarece a primit odată harul și a renăscut prin botez — totuși nu este adevărat, de vreme ce s-a arătat nevrednic de tată, fiindcă a fugit la un altul tiran.

Când e vorba de fiii adevărați sau neadevărați ai oamenilor din lume, faptul se hotărăște de mama care a născut în dureri și de tată, pe când în cazul de față nu este așa, ci faptul este hotărât de voința și buna intenție a cuiva. Se poate, de pildă, să fie un fiu adevărat pentru un timp și apoi să nu rămână întotdeauna adevărat, și se poate ca la început să nu fie adevărat, iar cu trecerea timpului să devină adevărat, fiindcă acestea nu sunt din necesitate de la natură, ci sunt în puterea liberului arbitru, pentru care și schimbările sunt neconținute. Onisim era un fiu adevărat și neadevărat — de vreme ce devenise nefolositor -, dar iarăși a devenit fiu adevărat, încât Pavel îl numește „inima” sa.

„Lui Tit, adevăratul fiu după credința cea de obște.” Dar oare ce înseamnă „după credința cea de obște”? Fiindcă a spus fiu, iar el a luat rolul tatălui, apoi chiar și această cinste privește cum o moderează și o împuținează, căci zice imediat: „după credința cea de obște”, adică, „după

credință, eu nimic nu am mai mult tine, căci credința este comună și printr-înșă eu te-am născut pe tine”. Deci, cum de-l numește pe el fiu? Voieste adică a arăta iubirea lui cea părintească sau că acest Tit era cel dintâi ucenic al său în propovăduirea Evangheliei, sau că din pricină că a fost luminat de apostol.

De aceea îi numește și fii, și frați; pentru că i-a născut prin aceeași credință, îi numește frați, iar pentru că i-a născut prin ostenele sale, îi numește fii. Deci, prin expresia: „după credința cea de obște”, el lasă a se înțelege frățietatea. „Har, milă și pace, de la Dumnezeu-Tatăl și de la Domnul Iisus Hristos, Mântuitorul nostru.” Fiindcă zisese: „fiu”, apoi a adăugat imediat: „de la Dumnezeu-Tatăl”, ca astfel să ridice cugetul lui și să cunoască al cui fiu este el, și că nu numai când zice: „credința cea de obște” a arătat egalitatea lui în cinste cu toți ceilalți, ci și prin expresia ce urmează, „Dumnezeu-Tatăl nostru”.

DESPRE CUM TREBUIE SĂ FIE DASCĂLII ȘI CUM CĂ UCENICII LOR TREBUIE A LI SE SUPUNE ȘI A NU-I OSÂNDI, DE I-AR VEDEA CUMVA CĂUTÂND MAI MULT LINIȘTEA TRUPEASCĂ

Privește cum pe cele ce le-a dorit ucenicilor și celor mulți, pe acelea le-a dorit și dascălului, căci și el are nevoie de astfel de ajutoare de sus, ba încă mai mult decât aceia, de vreme ce are împotriva-i o mulțime de dușmăni și o mulțime de împrejurări ce-l pot face a se depărta de Dumnezeu. Cu cât demnitatea este mai înaltă, cu atâta și primejdiile sunt mai mari pentru cel ce este îmbrăcat cu preoția. Este de ajuns ca un singur succes să ridice pe cineva de la episcopie la cer, precum și un singur păcat să-l prăbușească în gheena.

Dar, lăsând la o parte multe altele ce se pot petrece în fiecare zi, de s-ar întâmpla vreodată cuiva sau pentru prietenie, sau pentru vreo altă cauză, ca să se arate nevrednic de episcopie, având stăpânirea unei mari cetăți, privește de câtă osândă se face vinovat. Căci, dacă el de pildă ar fi necucernic, nu numai de sufletele cele pierdute, ci și de toate cele făcute va da seamă. Cel ce este necucernic ca mirean, cu atât mai mult va fi necucernic atunci când va avea stăpânire în Biserică; deci, e de dorit ca într-adevăr cel cucernic să rămână astfel, și când are vreo demnitate în cler. Căci atunci și slava deșartă îl ispitește mai mult, și dragostea de bani, și obrăznicia, și disprețul, și batjocurile, și bârfele, precum și altele multe pe care i le înlesnește, așa-zicând, autoritatea ce o are.

Deci, dacă este necucernic cineva de mai înainte, atunci va fi încă și mai necucernic după ce va avea vreo stăpânire în cler. Când unul ca acesta va deveni stăpân, se va face răspunzător de toate cele păcătuite de aceia. Dar, dacă acela care-l smintește pe un om „mai bine i-ar fi lui să i se atârne de gât o piatră de moară și să fie afundat în adâncul mării” (Matei 18, 6), apoi cel ce smintește atâtea suflete, atâtea cetăți și pe atâția oameni, bărbați, femei, copii, cetățeni, muncitori de pământ, pe toți cei din acea cetate, ca și pe cei de prin alte cetăți, ce nu va suferi?

De ai zice că de trei ori este răspunzător, totuși n-ai spus nimic, de atâta pedeapsă făcându-se vinovat. Astfel că unul ca acesta mai ales are nevoie de harul și pacea lui Dumnezeu, iar dacă el nu ocârmuiește cu acestea pe popor, toate se pierd, toate se nimicesc, neavând cu el cârma

cuvenită. Chiar de ar fi destoinic de ocârmuire totuși dacă nu va avea, zic, aceste cârme — harul și pacea lui Dumnezeu — va scufunda corabia și pe cei din ea. Așa că mie îmi vine a mă mira de cei ce doresc această greutate.

Ticăloșiile și nenorocitul om! Nu vezi ce dorești tu? De ai fi tu cel mai prost și nebăgat în seamă, și de ai avea mii de păcate, totuși vei da seamă numai de un suflet și numai de acesta vei fi răspunzător; dar când te ridici în această demnitate, poți pricepe de câte capete vei fi răspunzător de pedeapsă.

Ascultă-l pe Pavel, care zice: „Ascultați pe mai-marii voștri și vă supuneți lor, fiindcă ei priveghează pentru sufletele voastre, având să dea de ele seamă”. (Evrei 13, 17) Așadar, iubești cinstea și stăpânirea? Și care este mulțumirea acestei stăpâniri? Eu nu văd nicăieri aceasta, fiindcă nici nu poate cineva a fi întru totul stăpân. Cum și de ce? Pentru că stă în puterea celor stăpâniți, de care trebuie să asculte. Și dacă ar cerceta cineva lucrul cu amănunțime, apoi ar vedea că unul ca acesta nu este stăpân, ci el însuși slujește la mii de stăpâni, care grăiesc și doresc cele contrare.

Ceea ce unul laudă, altul hulește, ceea ce acesta batjocorește, acela admiră. Deci, pe cine trebuie a asculta? Sclavul cel cumpărat, chiar dacă i-ar porunci stăpânul ceva contrar, el nu se supără, iar tu, dacă ți-ar porunci atâția stăpâni cele contrare, te-ar supăra, și dacă poate l-ai certa pe unul, ai ridica asupra-ți gurile tuturor. Apoi, aceasta este cinste? Spune-mi: aceasta este stăpânire? Aceasta este putere? Episcopul a poruncit să se strângă bani, și iată că acela nu voiește, ba încă nu numai că nu dă nimic, ci, ca să se pară că nu face aceasta din vreo răutate, îl învinovățește pe cel ce a poruncit.

„Fură, zice, răpește, mănâncă cele ale săracilor și neputincioșilor.” Contenește cu bârfele, omule! Până când ai să spui unele ca acestea? Nu voiești să dai? Nimeni nu te silește la aceasta. Și atunci de ce îl bârfești pe cel ce te sfătuiește și te îndeamnă să faci așa? Dar poate că a ajuns cineva într-o nevoie mare, iar episcopul n-a deschis mâna ca să-i dea ceva, fie că nu este în stare de a da, fie că este ocupat cu altele. Nici o scuză, ci iarăși învinovățiri mai grele poate ca acelea de dinainte.

Aceasta deci este stăpânire? Și nici nu se poate apăra, căci și aceia sunt o parte din inima sa. Căci, atunci când inima se umflă și aduce dureri la cap și în tot trupul, noi nu îndrăznim a ne apăra și nici nu o spintecăm cu sabia, tot așa și dintre cei mici dacă se găsește cineva astfel, desigur că prin asemenea acuzații ne provoacă dureri și nemulțumiri, însă nu îndrăznim a ne apăra — departe unele ca acestea de cugetele noastre părintești! —, ci suntem siliți a suferi durerile, până ce acela se va vindeca desăvârșit.

Robul cel cumpărat cu bani are de făcut o treabă ce i s-a poruncit și, după ce o sfârșește, devine la urmă stăpân pe sine, pe când episcopul este încurcat cu multe și multe i se cer chiar peste puterile sale. Dacă nu-l vede cineva vorbind, mare este murmurul între credincioși, iar de vorbește, iarăși acuzații, că este iubitor de slavă deșartă. Dacă nu învie morții, „nu este bun de nimic, zice; cutare este evlavios, pe când acesta nu este”.

Dacă se bucură de o hrană cumpătată, iarăși acuzații. „Ar trebui ca el să-și înăbușe poftele”, zice. De cumva îl vede cineva spălându-se sau îmbăindu-se, iarăși multe acuzații, ba unii zic că el nu

trebuie să vadă nici soarele. „Apoi, zice, dacă el face ceea ce fac eu, dacă se îmbăiază, dacă mănâncă și bea ca mine, dacă se îmbracă, dacă se îngrijește de casă și de cei de pe lângă el, de ce să mai stea în fruntea altora?” Are slugi, zice, și din cei care îngrijesc de el, este purtat de cai; de ce atunci să stea înaintea altora?”

Dar ce? Spune-mi: oare nu trebuie a avea pe cineva care să-l slujească, ci el să-și facă focul, să aducă apă, să taie lemne și să se ducă în piață? Și oare aceasta n-ar fi spre necinstea ta? Acei sfinți bărbați — apostolii — nu voiau să-l împiedice pe cel ce stăruia în propovăduirea Evangheliei, nici chiar cu slujba văduvelor, ci credeau că lucrul este nevrednic de dânsul, iar tu voiești ca să-l atragi până și în treburile slugilor? De ce, când ți se poruncesc acestea, tu nu le îplinești, spune-mi? Oare nu-ți aduce el mai mari slujbe, decât cele trupești, pe care i le-ai aduce tu? De ce nu trimiți sluga ta ca să-l slujească pe el? Hristos a spălat picioarele ucenicilor, și tu dacă ai face oarecare slujbă dascălului tău, ar fi mare lucru? Dar nici tu nu voiești a-l sluji, ba îl împiedici și pe el.

Dar ce? Oare el trebuie să trăiască și să se hrănească din cer? Aceasta n-o voiește Dumnezeu. „Apoi apostolii, zici tu, aveau dintre cei liberi care-i slujeau?” Voiești a auzi cum trăiau apostolii? Ei făceau călătorii, în care timp bărbații liberi și femeii de bun neam își puneau, în slujba și repausul lor, sufletele și trupurile lor. Ascultă-l pe fericitul acesta ce spune, îndemnându-i și sfătuindu-i: „Pe unii ca aceștia într-o cinste să-i aveți, fiindcă pentru lucrul lui Hristos au mers până aproape de moarte, punându-și viața în primejdie, ca să îplinească lipsa voastră în slujirea mea”. (Filipeni 2, 29-30)

Ai văzut ce zice? Iar tu nici un cuvânt nu scoți pentru părintele tău, nicidecum să-ți iei asupra-ți astfel de primejdii. „Dar, zici tu, nu trebuie a se îmbăia.” Pentru ce? Spune-mi: unde este împiedicat de a face aceasta? Fiindcă nici murdăria și necurătenia de pe dânsul nu sunt vreun lucru bun. Nicăieri nu găsim că acest lucru ar fi de condamnat sau de admirat, ci găsim din acelea pe care le-a poruncit episcopului să le aibă: „fără de prihană (...), veghetor, înțelept, cuviincios, iubitor de străini, destoinic să învețe pe alții, nebețiv”. (I Timotei 3, 2)

Acestea le pretinde apostolul, acestea pretinde-le și tu stăpânului tău, iar mai departe nimic. Nu ești tu doar mai exact decât Pavel; sau, mai bine zis, mai exact decât Duhul Sfânt. Dacă este bătăuș sau bețiv, sau crud și nemilostiv, acuză-l, fiindcă acestea sunt nedemne de episcop; de se desfătează, și atunci acuză-l. Iar când el își îngrijește trupul său, ca să poată a te sluji, când se sârguiește ca să-ți poată fi folositor, apoi trebuie a-l acuza pentru acestea? Nu știi că neputințele trupești ne vatămă și pe noi, și Biserica în același timp, nu mai puțin ca acelea sufletești?

Pentru ce, oare, îi scrie lui Timotei: „De acum nu bea numai apă, ci folosește puțin vin, pentru stomacul tău”? (I Timotei 5, 23) Oare, dacă noi izbutim a face binele numai cu sufletul, nu trebuie a ne mai îngriji de trup? Ce ne-am mai face atunci? Dar dacă mare este și rolul trupului, cum să nu fie cea mai de pe urmă prostie a-l neglija? Fie, de pildă, un bărbat cinstit cu episcopia, căruia i s-a încredințat protecția obștească a Bisericii, să fie virtuos întru toate celelalte și să aibă toate cele ce se cuvin unui doctor sfințit, însă este silit de boală ca să stea veșnic la pat. Ei bine, ce folos va putea aduce acesta? Ce călătorie ar putea face? Ce vizite canonice ar putea săvârși? Pe cine ar putea înfrunta? Sau pe cine ar putea sfătui?

Acestea le-am spus ca să cunoașteți că nu trebuie a învinovați orice, ca să știți că încă mai mult trebuie a aproba, ca să cunoașteți că, dacă ar dori cineva această stăpânire, apoi văzând norul acela de acuzații, i se va stinge o asemenea poftă de mărire. Mare primejdie este cu adevărat o asemenea demnitate, care are nevoie de harul lui Dumnezeu și de pacea pe care voi o doriți nouă, precum și noi o dorim vouă. Să ne rugăm, dar, ca noi cu toții dobândind această virtute, să ne învrednicim și de bunurile făgăduite, prin Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slavă în veci. Amin.

OMILIA II - Tit

din "Tâlcuiri la Epistola a doua către Timotei, Tit, Filimon"

Pentru aceasta te-am lăsat în Creta, ca să îndreptezi cele ce mai lipsesc și să așezi preoți prin cetăți, precum ți-am rânduit: De este cineva fără de prihană, bărbat al unei femei, având fii credincioși, nu sub învinuire de desfrânare sau neascultători. (Tit 1, 5-6)

Întreaga viață a bărbaților din vechime era activă și încărcată de osteneți, pe când a noastră nu este astfel, ci încărcată de trândăvie. Aceia știau că au fost aduși în lumea aceasta ca să lucreze cu chibzuială pământul, în timp ce noi, ca și cum am fi aduși aici ca să mâncăm, să bem și să ne desfătăm, nu facem nici o vorbă pentru cele duhovnicești. Nu spun aceasta numai legat de apostoli, ci și de cei de după ei. Privește-i pe toți alergând în toate și îndeletnicindu-se ca de un lucru oarecare, privește-i cum ei întreaga viață și-o petreceau în țări străine, neavând cetate pe pământ.

Ascultă-l acum și pe fericitul acesta ce spune: „Pentru aceasta te-am lăsat în Creta.” Împărțind între dânșii lumea întreagă ca pe o casă, o serveau și se îngrijeau de ea, luând unul o parte, altul o altă parte. „Pentru aceasta te-am lăsat în Creta, zice, ca să îndrepti cele ce mai lipsesc.” Până aici, el nu-l sfătuiește poruncitor. „Ca să îndrepti”, zice. Ai văzut suflet curat de orice invidie, totdeauna căutând cele folositoare ucenicilor, fără ca să mai cerceteze cu amănunțime, fie că se făceau printr-însul, fie prin altul? Unde era o primejdie sau vreo greutate mare, el însuși fiind de față, îndeplinea lucrul; iar acolo unde era mai cu seamă cinste și vreo mică osteneală, permitea ucenicului — permitea episcopilor hirotoniile, zic - și celelalte toate care aveau nevoie de îndreptare sau de mai multă consolidare, cum ar spune cineva.

Dar, ce zici? Lucrurile tale sunt supuse îndreptării? Și nu crezi că faptul acesta este înjositor și aducându-ți oarecare necinste? „Deloc, zice el, căci eu am în vedere numai folosul obștesc; fie că lucrul este făcut de mine, fie de altul, puțin mă interesează.” Astfel trebuie a se găsi dascălul; el să nu caute spre cinstea personală, ci să se gândească la interesul obștesc. „Și să așezi, zice, preoți prin cetăți.”

Vorbește aici de episcopi, după cum ne spune și în altă parte. „Precum ți-am rânduit: de este cineva fără de prihană.” „Prin cetăți”, zice, căci el nu voia ca întreaga insulă să fie încredințată unuia, ci fiecare să aibă grijă de turma sa, căci numai așa și pentru el osteneala era mai ușoară, în

același timp și cei stăpâniți se bucurau de mai multă îngrijire, când dascălul lor nu era ocupat cu îngrijirea mai multor biserici, ci se ocupa numai de una singură și pe aceea o împodobeau.

„De este cineva, zice, fără de prihană, bărbat al unei femei, având fii credincioși, nu sub învinuire de desfrânare sau neascultători.” Dar, oare, de ce-l pune la mijloc pe un astfel de episcop? Voind a închide gura ereticilor care defăimau căsătoria și ca să arate că faptul acesta nu este pângărit sau necurat, ci încă este atât de cinstit, încât cineva poate să se ridice chiar și pe tronul sfânt fiind căsătorit; în același timp, îi biciuiește și pe cei desfrânați, și nu permite ca să se încredințeze o astfel de stăpânire cuiva care are a doua căsătorie.

Căci cel ce nu mai păstrează nici o dragoste pentru memoria femeii celei dintâi, cum ar putea fi un sprijinitor bun? Ce acuzații nu va suferi? Voi știți foarte bine că, deși după legi nu este împiedicată căsătoria a doua, totuși multe ponoase are faptul acesta în sine. De aceea apostolul pune faptul acesta înaintea tuturor, căci el voiește ca să nu se dea celor stăpâniți nici un motiv de hulă împotriva stăpânitorului. „De este cineva fără de prihană”, zice, adică dacă viața lui este liberă de orice hulă sau ponos, dacă nimeni nu are a-i arunca vreo hulă pentru viața sa. Căci ascultă ce spune Hristos: „Deci, dacă lumina care e în tine este întuneric, zice, dar întunericul cu cât mai mult!” (Matei 6, 23)

„Având fii credincioși, zice, nu sub învinuire de desfrânare sau neascultători.” Să ne gândim bine cum are el multă îngrijire și pentru copii. Căci, dacă cineva nu poate fi bun dascăl copiilor săi, cum ar putea fi al altora? Dacă pe cei ce îi avea cu sine de la început și îi hrănea, și asupra cărora avea putere atât după legi cât și după natură, și nu i-a putut pune în regulă, cum va putea folosi celor din afară? Dacă nu ar fi la mijloc trândăvia tatălui, desigur că nu i-ar trece cu vederea pe copiii săi, ca să devină răi, asupra cărora de la început el avea stăpânire și putere.

Nu este cu puțință ca un copil, crescut de la început cu multă îngrijire, să devină rău, căci relele nu sunt de la natură. Dacă însă cele ale copiilor se pun pe al doilea plan, iar el se ocupă cu strângerea banilor, și nu tot aceeași îngrijire o are și pentru copii, atunci este nevrednic de episcopie. Căci, dacă acolo unde natura l-a silit, el este atât de neglijent sau atât de fără minte, ca să se îngrijească mai mult de bani decât de copii, cum s-ar putea ridica pe tron și să i se încredințeze o astfel de stăpânire? Dacă el nu i-a putut înfrâna, atunci i se poate aduce o mare învinovățire pentru trândăvia lui, iar dacă nu s-a silit, desigur că mare este hula neîngrijirii sale.

Deci, cel ce nu se îngrijește de fiii săi, cum se va îngriji de cei străini? Și n-a spus simplu ca să nu fie desfrânat, ci nici chiar bănuială să nu aibă, nici să aibă vreo idee rea lumea despre el.

Căci se cuvine ca episcopul să fie fără de prihană, ca un iconom al lui Dumnezeu, neîngâmfat, nu grabnic la mânie, nu dat la băutură, pașnic, (1, 7)

Că acela care le stăpânește pe cele din afară, fiindcă stăpânește cu legea și cu sila, cum s-ar zice, desigur că nu în toate împrejurările împărtășește părerea celor stăpâniți; însă el, care-i stăpânește pe oameni cu bunăvoia lor și tot cu bunăvoia lor ei se supun lui, mulțumită stăpânirii sale, dacă va face lucrul astfel, ca el să pară că totul face numai după părerea sa și nimănui nu dă seamă de ce a făcut, va face ca stăpânirea lui să fie mai mult tiranică decât populară.

„Se cuvine, zice, să fie fără de prihană, ca un iconom al lui Dumnezeu, neîngâmfat, nu grabnic la mânie.” Căci, cum îi va putea sfătui pe alții a se stăpâni de aceste patimi, dacă pe sine nu se poate stăpâni? Stăpânirea îl face neplăcut și greoi chiar și pe cel mai blând dintre oameni, punându-l în mii de mâini chiar fără de voia lui; și dacă nu se va gândi bine mai dinainte, desigur că va deveni de nesuferit și va pierde sau va strica multe din cele ale stăpânirii.

„Nu bețiv, pașnic.” Aici se referă la cel batjocoritor. A îndemna sau a certa, desigur că oricine trebuie a o face, nu însă a batjocori; căci ce silă este a batjocori? Spune-mi! Trebuia a-l înspăimânta cu gheena, a-l înfricoșa, a-l muștra. Cel batjocorit devine încă mai îndrăzneț și mai mult îl disprețuiește pe batjocoritor. Nimic nu-l poate face pe cineva mai de dispreț, ca batjocura, care-l necinstește mai cu seamă pe batjocoritor și nu-l lasă de a fi respectat după cum trebuie a fi.

Cuvântul episcopului trebuie a fi încărcat de multă evlavie față de cei păcătoși, a avea în sine pomenirea judecății viitoare și curat de orice batjocură, iar dacă ar fi poate din cei ce împiedică cele ce trebuie a se face, el e dator de a se atinge de fapt cu toată autoritatea. „Pașnic”, zice. Dascălul este doctor al sufletelor; însă doctorul nu bate pe nimeni, ba încă pe cel bătut și rănit îl îngrijește și-l vindecă.

Nepoftitor de câștig urât, zice, ci iubitor de străini, iubitor de bine, înțelept, drept, cuvios, cumpătat, ținându-se de cuvântul cel credincios al învățăturii, (1, 7-9) Ai văzut câtă atenție a cerut el în fapta bună? „Nepoftitor de câștig urât”, zice, arătând prin aceasta marele dispreț ce trebuie a-l avea pentru averi. „Ci iubitor de străini, iubitor de bine, înțelept, drept, cuvios”, adică toate ale lui făcându-se pentru folosul altora.

„Cumpătat.” Aici el nu spune de cel ce postește, ci de cel ce stăpânește patimile, limba, mâinile și ochii cei neînfrânați, căci aceasta este înfrânare, adică a nu fi atras spre nici o patimă. „Ținându-se de cuvântul cel credincios al învățăturii.” Prin expresia: „credincios”, de aici, el spune „adevărat” sau cel predat prin credință, care nu are nevoie de raționamente omenești, nici de întrebări și răspunsuri.

„Ținându-se”, adică îngrijindu-se, făcând acest lucru. Și ce va fi, dacă este cineva fără experiență în cuvintele celor din afară (profani)? De aceea a și zis el:

De cuvântul cel credincios al învățăturii, ca să fie destoinic și să îndemne la învățătura cea sănătoasă și să mustre pe cei potrivnici. (1, 9) Astfel că nu este nevoie de vorbe pompoase, ci ieșite din minte sănătoasă și din experiența Sfințelor Scripturi, și din puterea cugetărilor. Nu-l vezi pe Pavel îndreptând lumea întreagă și făcând mai mari lucruri decât Platon și decât toți ceilalți? „Prin semne și minuni”, zici tu. Nu numai prin semne, căci, dacă vei citi Faptele Apostolilor, vei vedea că în multe împrejurări îl vei găsi stăpânind auditoriul și prin învățătură, mai înainte de semne și minuni, adică făcând întruna uz de învățătură.

„Drept”, zice, așa că acesta este om, anume cel drept. „Ca să fie destoinic și să îndemne la învățătura cea sănătoasă”, adică spre apărarea celor de pe lângă el, spre răsturnarea dușmanilor. „Și să mustre pe cei potrivnici”, căci, dacă aceasta lipsește, totul se răstoarnă pe dos. Cel ce nu știe a se lupta cu dușmanii și a robi orice cuget ascultării lui Hristos, precum și a curați

raționamentele cuiva; cel ce nu știe ceea ce trebuie a grăi, ca să poată răspândi credința și învățătura cea adevărată, departe să stea de tronul episcopal.

Toate celelalte le-ar putea găsi cineva și printre cei stăpâniți, ca de pildă: fără de prihană, având fii supuși, primitor de străini, drept, cuvios, dar ceea ce-l caracterizează mai cu seamă pe dascăl, aceasta este de a putea să învețe pe cineva cuvântul adevărului, pentru care astăzi nu este nici o îngrijire .

Pentru că mulți sunt răzvrățiți, grăitori în deșert și înșelători, mai ales cei din tăierea împrejur, cărora trebuie să li se închidă gura. (1, 10-11) Ai văzut cum sunt aceștia? Ei nu voiesc a fi stăpâniți, ci a stăpâni, căci aceasta lasă a se înțelege. Când tu nu-i poți convinge pe unii ca aceștia, apoi nici să le poruncești, ci închide-le gura, spre folosul altora. Deci, care este folosul, dacă ei sunt nesupuși?

Și de ce mai trebuie a le închide gura? Ca unora care răzvrătesc, zice, case întregi, învățând, pentru câștig urât, cele ce nu se cuvin. Dacă el a primit rolul învățătorului, însă nu este destoinic de a se lupta cu aceia și nici de a le închide gura, va deveni cauza vătămării celor pierduți. Că, dacă sfătuiește cineva zicând: „Nu încerca să fii judecător, ca nu cumva să nu poți ridica nedreptățile” (Înțelepciunea lui Isus Sirah 7, 6), apoi cu atât mai mult ar putea zice: „Nu cere să fii dascăl, de cumva ești departe de această demnitate, ci chiar tras cu sila, tu să fugi”. Ai văzut cum pretutindeni iubirea de întâietate, dobânda cea urâtă și nesupunerea sunt cauza tuturor acestor rele? „Învățând, zice, pentru câștig urât, cele ce nu se cuvin.”

**NU TREBUIE SĂ DORIM DORI SLAVA OAMENILOR
ȘI CĂ ACELA CARE ESTE CUCERIT DE ACEASTĂ
DRAGOSTE CADE DIN SLAVA LUI DUMNEZEU ȘI
ESTE MAI ROBIT DECÂT TOȚI ROBII**

Nimic nu rămâne nevătămat de aceste patimi, ci, precum vânturile cele sălbatice, când cad pe marea liniștită, o răscolesc până la fund, încât și nisipul îl amestecă cu valurile, tot așa și aceste patimi, intrând în sufletul omului, toate le răstoarnă pe dos și atrofiază agerimea minții; și mai cu seamă (dintre aceste patimi) mânia sau nebunia după slavă. A disprețui banii este ușor pentru cel ce voiește, dar a disprețui cinstea, cere celor mulți mult necaz, multă filosofie, un suflet îngeresc, care să se atingă chiar de înseși porțile cerului. Nici o patimă nu este atât de tiranică precum aceasta, care să stăpânească pretutindeni — poate că mai mult sau mai puțin, însă pretutindeni.

Deci, cum am putea oare să o biruim, dacă nu cu totul, măcar o parte? Dacă privim spre cer, dacă îl avem pe Dumnezeu înaintea ochilor, dacă avem o mai înaltă idee despre cele cerești, decât despre cele pământești. Gândește-te singur: când tu dorești slavă, după ce te-ai bucurat de ea, vezi-i sfârșitul și nu vei afla nimic. Gândește-te câtă pagubă pricinuieste acest păcat, de câte bunuri lipsește pe cineva; căci va suferi ostenele și primejdiile, în timp ce de roade și de premii va fi lipsit. Gândește-te totuși că cei mai mulți sunt răi și deci disprețuiește slava lor. Gândește-te ce este fiecare în parte și vei vedea că faptul acesta este încărcat de ridicol, vei vedea că este mai mult necinste decât slavă, iar după toate acestea, ridică-ți cugetul la priveliștea cea de sus.

Când, făcând vreun bine, te gândești poate că trebuie a le arăta aceasta și oamenilor, și cauți privitori ai lucrului și ai necazului, închipuie-ți că Dumnezeu vede, și atunci se va stinge toată pofta. Ridică-te de la pământ spre priveliștea cea din ceruri. Oamenii, chiar dacă laudă pentru moment, totuși mai pe urmă hulesc, invidiază și ceartă, în timp ce cu Dumnezeu nu se petrec lucrurile astfel, ci El se bucură lăudând succesele noastre.

Ai vorbit poate bine și te-ai bucurat de aplauze? Și care îți este folosul? De cumva s-au folosit cei ce au aplaudat, de cumva s-au prefăcut și au devenit mai buni, depărtându-se de relele de dinainte, cu adevărat că trebuie a te bucura, însă nu pentru laudele și aplauzele ce ai căpătat, ci pentru prefacerea cea minunată și plăcută. Iar dacă ei își petrec timpul aplaudând, făcând vuiet și lăudând întruna, iar din aceste aplauze nu scot nici un folos, trebuie mai mult a te mârni, căci acestea sunt spre judecata și osânda lor.

Poate că te bucuri de slavă pentru evlavie ce o ai? Dacă ești evlavios cu adevărat și nu știi în sine-ți nimic rău, trebuie a te bucura nu pentru că lumea te crede așa, ci pentru că ești evlavios; iar dacă poate nu ești evlavios, și totuși poștești slava celor mulți, gândește-te că nu aceștia ne vor judeca pe noi în acea zi, ci Cel ce cunoaște cu exactitate cele ascunse. Iar dacă tu știi păcatele tale, și totuși ești crezut de toți ca fiind curat, apoi pentru aceasta nu numai că nu trebuie a te bucura, ci încă a te întrista și a suspina cu amar, gândindu-te întruna la acea zi, când toate se vor descoperi, când cele ascunse ale întinericului se vor da la lumină.

Poate că te bucuri de cinste? Respinge-o, știind bine că aceasta te face datornic. Nimeni nu-ți dă cinste? Pentru aceasta încă trebuie a te bucura, căci Dumnezeu nu-ți va pune înainte și acest păcat pe lângă celelalte, că te-ai bucurat de cinste. Sau poate nu vezi că Dumnezeu, pe lângă celelalte binefaceri, și pe aceasta o spune prin prorocul: „Eu am așezat proroci dintre feciorii voștri și nazirei dintre flăcăii voștri”? (Amos 2, 11) Măcar cu atâta te vei alege, că nu vei fi răspunzător de o mai mare pedeapsă.

Căci cel ce nu este cinstit în viața aceasta, ba încă este disprețuit și nu se bucură de nici o considerație, ba încă este și batjocorit, dacă nu altceva, cel puțin cu aceasta se va folosi, anume că nu va fi răspunzător pentru că a fost cinstit de cei deopotrivă cu el. Dar, apoi, și altele multe câștigă: se umilește, nu cugetă niciodată lucruri mari de el, ba nici nu le voiește, și mai mult încă este cu băgare de seamă la sine însuși. Cel ce se bucură de multă cinste, pe lângă multele datorii ce le are, cade și în ușurință, și în slavă deșartă, și la urmă devine robul oamenilor, după care, stăpânirea aceasta sporind tot mai mult, este silit a face multe pe care poate nu le voiește.

Deci, iubiților, știind că este mult mai bine pentru noi de a nu umbla după slavă și cinste, nici să nu le căutăm, ci chiar dacă ni se dau, să le respingem, să le aruncăm de la noi și să înăbușim porta aceasta. Acestea sunt spuse atât către stăpânitori cât și către cei stăpâniți. Tot sufletul care poștește cinste și slavă, nu va vedea împărăția cerurilor. Nu este acesta cuvântul meu și nici „că grăiesc de la mine aceste vorbe, ci sunt ale Sfântului Duh. Nu o vor vedea, zic, chiar fapte bune de ar avea unii ca aceștia.

„Și-au luat, zice, plata lor”. (Matei 6, 5) Deci, cel ce își ia plata sa, cum va vedea împărăția cerurilor? Eu nu împiedic pe cineva de a umbla după slavă, însă voiesc a căuta slava cea adevărată, de la Dumnezeu. „A cărui laudă, zice, nu vine de la oameni, ci de la Dumnezeu”.

(Romani 2, 29) Să fim evlavioși în ascuns, iar nu umflați de trufie multă, de minciună și ipocrizie. Să aruncăm de la noi pielea oii cu care suntem îmbrăcați și, mai cu seamă, să devenim oi.

Nimic nu este mai vrednic de disprețuit, ca slava de la oameni. Căci spune-mi, te rog: dacă ai vedea o mulțime de copii mici, copii de lapte zic, oare ai dori slava lor? Tot așa te găsești și față de toți oamenii, fiind vorba de slavă. De aceea se și numește faptul acesta henodoxie sau slavă deșartă. Nu vezi măștile pe care le pun cei de pe scena teatrului? Nu vezi cum unele sunt frumoase, altele strălucite și fabricate cu cea mai de pe urmă precizie a frumuseții? Poți să-mi arăți o astfel de față în realitate? Deloc. Oare te-ai îndrăgostit de ele? Nu, desigur. Și de ce? Pentru că sunt seci și lipsite de valoarea intrinsecă; imită frumusețea, dar nu este însăși frumusețea.

Tot așa și slava este seacă, imită slava, dar nu este însăși slava. Aceea rămâne slavă, care este naturală, care este intrinsecă, iar aceasta, exterioară, de multe ori ascunde slujenia cea mai grețoasă; o ascunde înaintea oamenilor și numai până seara, iar după ce teatrul se sfârșește și măștile se scot, fiecare se vede precum este în ființă. Deci, să nu întrebuițăm adevărul întocmai ca pe scenă și în mod fals. Căci, spune-mi: ce bine poate fi ca un om să fie privit cu admirație de cei mulți?

Aceasta este henodoxie sau slavă deșartă, și nimic altceva, fiindcă, după ce te duci în casă și rămâi singur, totul s-a împrăștiat. Te-ai dus în piață și ai atras asupra-ți privirile tuturor celor de față? Și ce poate fi mai mult? Nimic, totul s-a stins și s-a împrăștiat ca fumul. Deci, astfel, vedem noi pe cele ce nu ființează? Dar câtă prostie și câtă dobitocie nu este aici! Numai spre un lucru să avem privirea ațintită, anume cum să facem ca Dumnezeu să ne laude.

Dacă avem în vedere aceasta, niciodată nu vom căuta laudele oamenilor, ci chiar de le-am avea, le vom disprețui, le vom respinge, ne vom bate joc de ele; ca și cum, iubind aurul, am lua în schimb țărână, așa ne vom găsi în fața lor. Cutare nu te laudă; cu nimic nu ți-a fost de folos, dar chiar de te-ar grăi de rău, cu nimic nu te va vătăma. Fiind vorba de Dumnezeu însă, amândouă acestea au în sine oarecare câștig și pagubă, pe când cele de la oameni toate sunt deșarte. Și prin aceasta noi ne egalăm cu Dumnezeu, căci nici El nu are nevoie de slava de la oameni.

„Slavă de la oameni nu primesc” (Ioan 5, 4), zice. Puțin lucru este acesta? Spune-mi! Când tu nu voiești a disprețui slava, zi în sine-ți că „mă fac egal cu Dumnezeu disprețuind slava”, și de îndată o vei disprețui. Căci nu este omul rob slavei, de nu cumva poate este rob al tuturor, și mai rob decât toți robii. Nu poruncim noi lucruri din acestea robi lor noștri, după cum slava deșartă poruncește celor cuceriți de dânsa; lucruri din acestea, zic, urâcioase și încărcate de necinste, și de a le grăi, precum și de a le face. Ba chiar dacă vede pe cineva supus și ascultător, atunci încă mai mult întinde și ea poruncile.

Să fugim, vă rog, de robia aceasta. Cum am putea fugi? Dacă vom filosofa asupra celor de aici, dacă ne convingem că toate cele prezente sunt vis și umbră, și nimic altceva, atunci cu ușurință vom înconjura o asemenea slavă, și după aceea nu vom putea fi cuceriți nici de cele mici, și nici de cele mari. Iar dacă nu le disprețuim pe cele mici, cu ușurință vom cădea și în cele mari. De

departe deci să astupăm izvoarele acestui păcat, care sunt: lipsa de minte și lipsa de umilință, pe care să ne silim a le câștiga.

Și când noi vom avea o cugetare înaltă, vom putea disprețui și cinstea de la cei mulți, în același timp ne vom ridica cu mintea la cer și ne vom învrednici de bunurile de acolo. De care fie ca să ne învrednicim cu toții, prin Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA III - Tit

din "Tâlcuiri la Epistola a doua către Timotei, Tit, Filimon"

Unul dintre ei, chiar un proroc al lor, a rostit: Cretanii sunt pururea mincinoși, fiare rele, pântece leneșe. Mărturia aceasta este adevărată; pentru care pricină, muștră-i cu asprime, ca să fie sănătoși în credință și să nu dea ascultare basmelor iudaicești și poruncilor unor oameni care se întorc de la adevăr. (Tit 1, 12-14)

Multe întrebări se pot pune aici. Mai întâi, cine anume a grăit; al doilea, de ce oare Pavel a făcut uz de această exprimare în ocazia de față și pe socoteala cretanilor, și al treilea, că a expus această mărturie, nefiind nici dreaptă măcar. Deci, haideți să mai adăugăm și altele, și astfel să putem da dezlegarea integrală. Căci, atunci când Pavel discuta cu atenienii, printre cele vorbite, le-a zis: „Dumnezeului necunoscut”, și iarăși: „Căci în El trăim și ne mișcăm, și suntem, precum au zis și unii dintre poeții voștri”. (Faptele Apostolilor 17, 23, 28)

Cine este cel ce a zis acestea și când anume? Iată ce este necesar a vă spune vouă. Chestiunea stă astfel: Cretanii au la ei mormântul lui Zeus sau Jupiter, pe care stă această inscripție: „Aici se odihnește Zan, pe care îl numesc Zeus sau Jupiter”. Poetul (Epimenide) însă zice: „Că și mormânt, o, împărate, ți-au făcut ție cretanii, tu însă nu mori, căci ești pururea”.

Deci, dacă mărturia aceasta este adevărată, privește câtă primejdie. Dacă prorocul a spus adevărul, că ei au mințit când au zis că Zeus a murit, după cum spune apostolul, mare este primejdia. Luați seama, iubiților, cu cea mai mare atenție! Prorocul a spus că mint cretanii spunând că Zeus a murit, iar mărturia lui a adevărit-o apostolul. „Prin urmare, zici tu, după apostol Zeus este nemuritor, zicând: „Mărturia aceasta este adevărată”. Așadar, ce este aici și cum se poate dezlega enigma?

Apostolul n-a spus aceasta, ci mărturia a luat-o la îndeplinire și tară vreo falsitate rață de obiceiul lor de a minți. Căci, de ce el n-a adăugat: „Că și mormânt, o, împărate, ți-au făcut ție cretanii”? Nu Pavel însă le-a spus vorbele acestea, ci, cum bine a zis cutare, că sunt mincinoși cretanii. Deci, de unde ne putem noi întări în convingere că Zeus nu este Dumnezeu? Este cu puțință, desigur, de a afla aceasta și din altă parte, căci nu trebuie a aduce mărturii de la cretani pentru a dovedi.

De altfel, apostolul nu a spus că ei mint în aceasta, deși poate că și aici mințeau, de vreme ce-i credeau și pe alții drept dumnezei, și de aceea a și zis că sunt mincinoși cretanii. Ceea ce se

întreabă însă este de ce apostolul aduce mărturii de la elini? Pentru că mai ales cu aceștia îi putem rușina pe ei, când scoatem acuzațiile de la dânșii chiar când tocmai pe cei crezuți de ei minunați îi arătăm ca acuzatori ai lor.

De aceea, și cu altă ocazie face uz de aceasta, zicând: „Dumnezeului necunoscut”. Căci atenienii, fiindcă nu de la început îi primiseră pe toți zeii, ci cu timpul — ca de pildă pe zeii hyperboreilor, pe zeii lui Pan, pe zeii cei mici, ca misteriiile cele mari sau cele mici —, gândindu-se că poate pe lângă aceste zeități mai este și un alt Dumnezeu, necunoscut de dânșii, ca și acela să fie consimțit și bine primit, scriau pe templu: „Dumnezeului necunoscut”, arătând parcă, prin aceste cuvinte, că este ridicat templul și în cinstea altui zeu, necunoscut lor.

Deci, le-a zis lor: „pe Cel pe Care voi, necunoscându-L, Îl cinstiți, pe Acesta Îl vestesc eu vouă”. (Faptele Apostolilor 17, 23) Însă, expresia: „căci al Lui neam și suntem” (Faptele Apostolilor 17, 28) este zisă pentru Zeus. „Pline sunt ulițele, pline încă și mărire de Zeus”, după care imediat adaugă: „Căci al Lui neam și suntem”. Dar aceste expresii sunt ale lui Arat.

Deci, cum pe cele spuse pentru Zeus, Pavel le-a atribuit Dumnezeului tuturor? Nu cele spuse pentru Zeus le-a atribuit lui Dumnezeu, ci cefe convenite lui Dumnezeu, iar nicidecum cele proprii ale lui Zeus sunt atribuite lui Dumnezeu, fiindcă însuși numele Dumnezeu (θεός) este numai al Său și pe nedrept li se atribuie și idolilor. Dar de unde trebuia să le vorbească lor? De la proroci? Desigur însă că n-ar fi crezut, fiindcă și iudeilor nu le grăiește nimic din Evanghelie, ci de la proroci. De aceea și zice el: „Cu iudeii am fost ca un iudeu (...); cu cei de sub lege, ca unul de sub lege; cu cei ce n-au Legea, m-am făcut ca unul fără lege.” (I Corinteni 9, 20, 21)

Aceasta și Dumnezeu o face; de pildă, pe magi, nu prin îngeri i-a atras, nici prin proroci, nici prin apostoli sau evangheliști, ci printr-o stea, fiindcă ei se îndeletniceau cu acest meșteșug, și deci prin aceasta i-a atras. La fel se întâmplă și în cazul vitelor pentru purtarea chivotului Domnului, că, „dacă va pleca spre hotarele sale, atunci acest mare rău ni l-a făcut El”, după cum au spus vrăjitorii și descântătorii. Așadar, spun adevărul vrăjitorii? Nicidecum! Ci îi ceartă pe iudei și-i biciuiește tocmai cu ale celor dintre ei.

La fel și cele petrecute cu aceea care avea duh pitonicesc. De ce, oare, a închis gura demonului, grăind către Pavel și zicând: „Acești oameni sunt robi ai Dumnezeului celui Preaînalt, care vă vestesc vouă calea mântuirii”. (Faptele Apostolilor 16, 17)?

De ce oare și Hristos împiedică pe demoni de a grăi? Cu drept cuvânt o face, căci și minunile se făceau mai înainte, și nu mai era acum aceea stea ce i-a condus pe magi, ci El însuși propovăduia, și demonii nu mai erau cinstiți (slăviți). Nu era idolul care grăia, ca astfel să fie împiedicat.

Chiar și pe Valaam l-a lăsat să binecuvânteze și nu l-a împiedicat. Astfel, dar, El pretutindeni face pogorământ în raportul Său cu omul. Și de ce te minunezi? El însuși lasă să se ridice credințe rele și nedemne despre Dânsul, ca, de pildă, că mai înainte era trup, că a fost văzut de lume, drept care zice că „Duh este Dumnezeu”. (Ioan 4, 24)

Și iarăși Îl vedem că se bucură de jertfe, ceea ce este străin de El, și grăiește cuvinte din acelea care nu I se potrivesc, și multe altele din acestea. Că El nicăieri nu are în vedere demnitatea Sa,

ci pretutindeni folosul nostru. Dacă tatăl nu are în vedere demnitatea sa, ci se alintă cu copiii în vorbe și numește mâncarea și bucatele, și băutura nu cu numele lor elenice, ci cu niște cuvinte copilărești și barbare, apoi cu atât mai mult Dumnezeu. Ba și cu oarecare concesie ia în derâdere, zicând: „Schimbatu-și-a oare vreun popor dumnezeii săi?” (Ieremia 2, 11), și, în fine, pretutindeni cele din Sfintele Scripturi sunt concesii sau îngăduințe, atât în cuvinte cât și în fapte.

„Pentru care pricină, zice, muștră-i cu asprime, ca să fie sănătoși în credință”, (1, 13) „De aceea, zice, ceartă-i, căci au obiceiuri urâte și desfrânate, și, în fine, mii de rele au aceștia. Când ei mint cu ușurință, când sunt vicleni, mâncăcioși și leneși, cuvântul trebuie să-ți fie aspru și biciuitor, căci blândețea nu-l poate atrage pe unul ca acesta. „Muștră-i”, zice. Aici el nu vorbește de cei străini, ci de cei de un neam și de o credință. „Cu asprime”, adică să faci rana cât de adâncă.

Nu cu toți trebuie a ne purta la fel, ci variază și în multe feluri, potrivit cu împrejurările. Aici el nu sfătuiește nicăieri, ci numai poruncește, căci, după cum pe cel de neam bun și blând l-ai pierde înfruntându-l și lovindu-l, tot așa și când l-ai linguși pe unul care are nevoie de asprime, l-ai corupe, și nu l-ai lăsa să se ridice. „Ca să fie sănătoși, zice, în credință.” Prin urmare, aceasta este sănătatea: de a nu introduce în credință nimic fals, nimic străin.

Dar dacă cei ce se uită la mâncăruri nu sunt sănătoși, ci sunt bolnavi și slabi, „pe cel slab primiți-l în credință, zice, fără să-i judecați gândurile” (Romani 14, 1), atunci ce am putea zice despre cei ce postesc la fel cu aceia, despre cei ce păzesc la fel sâmbetele, despre cei ce se duc spre închinare la locurile afierosite idolilor lor? Vorbesc de Templul cel din Dafne, de peștera numită a Matroanei, de locul zis al lui Chronos din Cilicia. Cum pot fi sănătoși aceștia? De aceea trebuie a li se aplica rana cea mai adâncă.

De ce, oare, nu face așa și cu romanii? Fiindcă obiceiurile acestora nu erau de acest fel, ci cu mult mai nobile. „Și să nu dea ascultare, zice, basmelor iudaicești.” Cele iudaice sunt un îndoit basm: și când este o prefacere falsă, și când lucrul este în legătură cu timpul; deci mituri sunt acestea. Când un lucru nu trebuie a se face, iar dacă făcându-se vatămă, este mit și nefolositor, și după cum nu trebuie a crede acelora, asemenea nu trebuie a crede nici acestora, căci altfel nu înseamnă a fi sănătoși.

Căci, dacă tu crezi prin credința cea adevărată, de ce mai introduci altele, ca și cum nu ar fi de ajuns să te îndrepte credința? De ce te robești pe tine însuși și te supui de bunăvoie legii? Nu te încrezi în lucru? Aceasta înseamnă că ești bolnav și nu crezi, căci datoria unei cugetări credincioase este de a nu se îndoii deloc. Dar credinciosul nu se îndoiește niciodată.

Toate sunt curate pentru cei curați. (1, 15) Ai văzut pentru ce sunt spuse cele dinainte? Iar pentru cei întinați și necredincioși nimeni nu este curat, zice. Așa că nu prin natura lor sunt curate și necurate, ci prin intenția celor ce le întrebunțează. Ci li s-au întinat lor, zice, și mintea, și cugetul.

Ei mărturisesc că Îl cunosc pe Dumnezeu, dar cu faptele lor Îl tăgăduiesc, urâcioși fiind, nesupuși și, la orice lucru bun, netrebniți. (1, 16)

Prin urmare, și porcul este curat, și atunci de ce a oprit să fie mâncat, ca necurat? Nu este de la natură necurat, căci toate sunt curate, fiindcă nimic nu poate fi mai necurat decât peștele, de vreme ce mănâncă și trupuri omenești, și cu toate acestea s-a dat voie, și se crede a fi curat.

Și iarăși, nimic nu este mai necurat ca pasărea, căci ea mănâncă viermi; sau nimic mai necurat ca barza, care mănâncă șerpi și șopârle, și cu toate acestea toate se mănâncă. Pentru ce, dar, a oprit a fi mâncată carnea de porc și altele de acest fel? Nu le-a oprit ca necurate, ci ca să împiedice, așa-zicând, prisosința desfătării. Dar, dacă el ar fi spus așa, poate că n-ar fi fost ascultat; acum însă, cu frica de cele necurate, pe toți i-a îngrozit.

Dar ce poate fi mai necurat ca vinul, dacă ar fi vorba să-l examinăm? Ce este mai necurat ca apa, cu care mai ales se curățau? De morți nu se atingeau, și cu toate acestea cu mortul se sfințeau, căci animalul mort sacrificat se curăța cu vin. Dar aceasta era o învățătură pentru copii. Căci, gândește-te bine: oare vinul nu-și are ființa din pământ? Căci, după cum vița de vie își trage umezeala din pământ, tot așa și-o trage și din pământul cel de-alături.

Și, în fine, dacă am voi a cern lucrurile, am vedea că totul este necurat. Dar dacă nu cernem cu așa amănunțime, nimic nu este necurat, ci toate sunt curate. Nimic necurat n-a făcut Dumnezeu, și deci nimic nu este necurat, decât numai păcatul, care se atinge de suflet și-l întinează.

Așadar, la mijloc e mai mult prejudiciu omenească. „Pentru cei întinați și necredincioși, zice, nimeni (nimic) nu este curat, ci li s-au întinat lor și mintea, și cugetul.” Căci, cum s-ar putea ca în cele curate să fie ceva necurat? Cel ce are sufletul slab, totul întinează. Dacă, de pildă, el în toate caută curatul și necuratul, desigur că nu se va atinge de nimic, căci nici cele curate nu sunt precum se cred — vorbesc de pește și de toate celelalte de acest fel —, așa că toate sunt întinate.

Dar apostolul n-a zis așa; însă ce? „Li s-au întinat lor și mintea, și cugetul”, zice, așa că totul au întors asupra lor. „Nimic nu este necurat, zice, ci ei sunt astfel, și mintea, și cugetul lor. Dintre lucrurile din lume, nimic nu este necurat — căci sunt lucrurile lui Dumnezeu —, ci numai intenția cea rea este necurată. „Ei mărturisesc că Îl cunosc pe Dumnezeu, dar cu faptele lor Îl tăgăduiesc, urăcioși fiind, nesupuși și, la orice lucru bun, netrebnici.”

Aceasta este necurăție, aceștia sunt necurați. Dar tu grăiește cele ce se cuvin învățaturii sănătoase (2, 1), adică „să nu cumva să faci ceva din acestea. Chiar de nu ar primi, tu însă fă cele ce se cuvine a face, chiar dacă nu se conving, tu însă îndeamnă și sfătuiește”.

Căci și cei nebuni cred că nimic nu stă pe loc, dar acestea se petrec nu din cauza lucrurilor văzute, ci din cauza ochilor care văd, fiindcă, aflându-se nestatornici și întunecați, cred că pământul se învârtește cu dânșii, dar nu se învârtește, ci stă nemișcat.

Astfel că numai bănuiala este patima lor, iar nu că ar fi vreo patimă în realitate. Tot așa și în cazul de față; adică, atunci când sufletul este necurat, pe toate le crede necurate. Prin urmare, nu în a observa curăția stă adevărata curăție, ci în a îndrăzni totul, căci cel curat de la natură pe toate le îndrăznește, iar cei necurați la nimic nu îndrăznesc. Aceasta se poate spune și lui Marcion.

Ai văzut că dovada curăției este în a se găsi cineva mai presus de orice necurăție, și că a nu se atinge de nimic este dovadă de necurăție? Tot așa se poate zice și despre Dumnezeu: că a luat trup, aceasta este dovada curăției, iar dacă, temându-se, nu ar fi luat, era dovada necurăției. Cel ce nu, mănâncă pe cele considerate ca necurate, acesta este necurat și bolnav, pe când cel ce mănâncă nu este.

Deci, pe aceștia să nu-i numim curați, căci tocmai ei sunt necurați, în timp ce acela care pe toate le îndrăznește este curat. O astfel de băgare de seamă trebuie a avea și pentru cei necurați cu sufletul. Acea este necurăție, pe când aceasta este curăție. Fiindcă și cei ce au gura strică cred că bucatele ce li se dau spre mâncare sunt necurate, dar aceasta vine de la patima ce o au. Deci, ce? Trebuie negreșit a avea cea mai mare băgare de seamă asupra naturii celor curate și necurate.

**NIMIC ALTCEVA NU ESTE NECURAT, DECÂT NUMAI PĂCATUL,
LĂCOMIA SI CELE DE ACEST FEL, PE CÂND CELE APARENT NECURATE,
NUMAI CU NUMELE SUNT AȘA, NU ÎNSĂ ȘI ÎN REALITATE**

Deci, iubiților, ce este necurat? Păcatul, răutatea, lăcomia, viclenia. „Spălați-vă, zice, curățiți-vă! Nu mai faceți rău înaintea ochilor Mei” (Isaia 1, 15-16), și iarăși: „Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule” (Psalmi 50, 11), și iarăși: „Plecați, ieșiți de acolo, zice, nu vă atingeți de lucru spurcat!” (Isaia 52, 11), fiindcă și observările acelea erau simboluri ale curăției. „De mort, zice, să nu te atingi” (Num. 19, 16), căci așa este păcatul: mort și împruțit. „Leprosul, zice, este necurat.”

Dar și păcatul este variat și de multe feluri. Cum că aceasta lasă a se înțelege, este învederat din cele ce urmează. Dacă lepra este întruna și pe tot trupul, acela este curat, iar dacă este numai pe o parte a trupului, acela este necurat. Ai văzut că variația și prefacerea este necurăția? Și iarăși, cel ce suferă de scurgerea seminței este necurat. Dar, tu gândește-te la cel bolnav de această boală cu sufletul, la cel ce aruncă semințele sufletului. Lei netăiat împrejur iarăși este necurat.

Ai văzut cum acestea nu sunt alegorii, ci tipuri sau închipuiri? Cel ce lucrează sâmbăta, adică cel ce nu este pentru totdeauna consfințit lui Dumnezeu, este bătut cu pietre, zice, este nimic.

Să vedem acum câte feluri de necurații sunt.

Femeia lăuză, zice, este necurată. Dar, oare de ce? Spune-mi! Oare nu Dumnezeu a făcut sămânța și nașterea? De ce, dar, femeia lăuză este necurată, dacă nu cumva lasă a se înțelege aici altceva. Așadar, ce este aici? Dumnezeu a sădit în om evlavia, și de aceea sufletul său a fost îndepărtat de desfrânare.

Dacă aceea care a născut este necurată, atunci cu atât mai mult cea care desfrânează. Dacă acela care se apropie de femeia sa nu este atât de curat, cu atât mai mult cel ce se apropie de una străină. Dacă acela care a luat parte la înmormântarea cuiva este necurat, zice, apoi cu atât mai mult este necurat cel ce a luat parte la omor și război. Și, în fine, ar putea găsi cineva multe feluri de necurații, dacă ar voi să le adune pe toate, însă nu aceasta căutăm noi acum, ci totul se rezumă la sufletul nostru. Fiindcă sunt mai aproape de noi cele trupești, de aceea și apostolul despre

acestea îl sfătuiește pe auditor, însă nu acum, căci nu trebuia a sta pe lângă tipuri și nici să stăruie în umbre, ci să facă uz de adevăr, și de acesta să se intereseze mai de-aproape.

Necurat este păcatul, și deci de acesta să fugim. „Ca de fața șarpelui fugi de păcat” că, de te vei apropia de el, zice, te va mușca”. (Înțelepciunea lui Isus Sirah 21, 2) Nimic nu este mai necurat ca lăcomia. Și de unde se învederează aceasta? Din înseși împrejurările ce o însoțesc. Căci ce nu întinează? Mâinile, sufletul, și chiar casa în care sunt puse cele răpite.

Nu numai desfrânatul este necurat, ci și alții mulți, și preadesfrânatul. Necurat este și acesta, ca și acela, nu atât pentru împreunare — fiindcă tot pentru acest cuvânt este necurat și cel ce se împreunează cu propria femeie —, ci pentru nedreptatea și lăcomia lui, căci l-a nedreptățit pe fratele său în cele necesare.

Ai văzut, dar, că răutatea este necurată? Cel ce avea două femei nu era necurat, și chiar David, care avea mai multe femei nu era necurat; dar când a avut-o pe una împotriva legii, a fost necurat. De ce oare? Fiindcă a nedreptățit, fiindcă s-a lăcomit.

Chiar și desfrânatul nu pentru aceea este necurat, fiindcă s-a împreunat, ci pentru felul cum el le nedreptățește pe femei. Dar și bărbații se nedreptățesc unii pe alții, având o femeie comună, și răstoarnă chiar și legile naturii, fiindcă a unuia singur trebuia a fi acea femeie. „Bărbat și femeie, zice, a făcut (pe om)”, și iarăși: „și vor fi amândoi un trup” (Facerea 1, 27; 2, 24), adică nu mai mulți, ci: „amândoi un trup”.

Deci, și aici se vede nedreptatea, și de aceea faptul este rău și necurat. Mânia iarăși când trece peste hotarele sale, îl face necurat pe om, nu pentru mânie, ci pentru modul în care se produce. „Oricine se mânie pe fratele său, zice, vrednic va fi de osândă” (Matei 5, 22), așa că pretutindeni, oricine dorește mai mult, este necurat, fiindcă aceasta se zămislește din lăcomie și nesaț.

Să priveghem, dar, vă rog, și să devenim curați prin curăția cea adevărată, ca astfel să ne învrednicim a vedea pe Dumnezeu, prin Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA IV -Tit

din “Tâlcuiri la Epistola a doua către Timotei, Tit, Filimon”

Bătrânii să fie treji, cinstiți, întregi la minte, sănătoși în credință, în dragoste, în răbdare; bătrânele, de asemenea, să aibă, în înfățișare, sfințită cuviință, să fie neclevetitoare, nerobite de vin mult, să învețe de bine, ca să înțeleptească pe cele tinere să-și iubească bărbații, să-și iubească copiii, și să fie cumpătate, curate, gospodine, bune, plecate bărbaților lor, ca să nu fie defăimat cuvântul lui Dumnezeu. (Tit 2, 2-5)

Are și bătrânețea defectele sale, iar nu numai tinerețea, mai mici poate decât tinerețea, dar le are: trândăvia, de pildă, lenea, uitarea, lipsa agerimii, iritarea. De aceea apostolul, poruncindu-i lui Tit, îi zice: „Bătrânii să fie treji”, căci sunt multe, după cum am spus, care fac să nu fie cineva treaz la vârsta aceasta a bătrâneții. Și mai întâi ceea ce am spus, a-și pierde cineva cunoștința și

sensibilitatea, și cu greu a se ridica de jos, precum și cu greu a se mișca. Pentru aceea zice: „Cinstiți, întregi la minte”. Prin spusa „întregi la minte”, de aici, el îi numește pe cei chibzuiți, precauți, fiindcă expresia: σωφροσύνη înseamnă în primul rând mântuirea minții (σώζω φρήν).

Sunt și la bătrânețe oameni turbați de patimi, nebuni în purtări, unii din cauza vinului, iar alții din cauza tristeții, fiindcă bătrânețea îl face pe om mic la suflet. „Sănătoși în credință, în dragoste și în răbdare”, zice. Și bine a spus „în răbdare”, fiindcă mai ales aceasta se potrivește celor bătrâni. „Bătrânele, de asemenea, să aibă, în înfățișare, sfințită cuviință.” Dar, oare, ce vrea să zică prin „cu sfințită cuviință”? Și anume cucernicia și buna lor cuviință se arată chiar din felul îmbrăcăminteii lor.

„Neclevetitoare, zice, nerobite de vin mult.” Patima aceasta mai ales este a femeilor și a bătrâneții, căci li s-a răcit mult sângele din cauza vârstei și au poftă de vin. De aceea apostolul le dă povața pentru aceasta, voind a le tăia pofta din toate părțile și a fi departe de această boală, precum și a îndepărta de la ele râsul și batjocura lumii. Este nevoie de vin, mai cu seamă la vârsta aceasta, că este neputincioasă, însă nu de mult, după cum nici cele tinere să nu bea vin mult, nu tot pentru aceeași cauză, ci pentru că la vârsta lor pofta se aprinde mai cu putere.

„Să învețe de bine.” Și, cu toate acestea, le împiedici pe femei de a învăța; cum deci le îngădui aici, pe când în alt loc zici: „Nu îngădui femeii să învețe pe altul”? (I Timotei 2, 12) Însă, ascultă ce a adăugat mai departe: „nici să stăpânească pe bărbat”. Bărbatului încă de la început i s-a permis a-i învăța și pe bărbați, și pe femei; femeii îi permite numai cuvântul sfătuitoare în casă, însă, nicăieri nu-i îngăduie de a adresa vreo cuvântare lungă. De aceea a adăugat: „nici să stăpânească pe bărbat”.

„Ca să înțeleptească, zice, pe cele tinere.” Ai văzut cum adună pe popor la un loc și cum le pune pe cele tinere sub stăpânirea celor bătrâne? El nu vorbește aici despre fete, ci spune în mod simplu de vârsta lor. „Fiecare bătrână, zice, s-o povățuiască pe cea tânără.” „Să-și iubească bărbații.” Aceasta este capitalul tuturor bunurilor într-o casă, după cum zice: „Cu trei lucruri m-am împodobit: unirea fraților, dragostea între prieteni și bărbatul cu femeia care se înțeleg bine unul cu altul”. (Înțelepciunea lui Isus Sirah 25, 1-2)

Când este iubire, nimic din cele neplăcute nu se va întâmpla.

Căci, cum ar fi cu puțință, capul fiind unit cu trupul și nici o dezbinare fiind între ele, totuși celelalte mădulare să nu se găsească în pace? Când căpeteniile sunt în pace, cine ar putea dezbiina și tulbura pacea? Precum iarăși, dacă acelea se găsesc rău între ele, nimic sănătos nu va putea fi în casă. Deci, nimic nu poate fi mai important decât dragostea, căci ea este mai folositoare decât banii, decât noblețea, decât stăpânirea și decât toate celelalte. Și n-a zis simplu: „să fie în pace”, ci: „să-și iubească bărbații”. Când este dragoste, nimic din cele grele nu se poate infiltra, și dintru ea se nasc și celelalte bunuri.

„Să-și iubească copiii”, zice. De altfel, ceea ce iubește rădăcina, cu atât mai mult va iubi și roadele. „Să fie cumpătate, curate, gospodine, bune.” Toate se nasc din dragoste, căci și îngrijitoare de casele lor, adică bune gospodine, și bune femei devin în urma dragostei față de bărbat. „Să fie plecate bărbaților lor, ca să nu fie defăimat cuvântul lui Dumnezeu”, precum și

cea care-l disprețuiește pe bărbat, nici de casă nu se îngrijește. Din dragoste se naște și întreaga înțelepciune, de la dragoste orice ceartă dispare. Chiar dacă bărbatul ar fi elin, iute se va convinge, iar de va fi creștin, iute se va face mai bun.

Ai văzut concesiile lui Pavel? Cel ce toate le-a făcut, ca să ne depărteze pe noi de cele pământești, acum multă îngrijire pune pentru cele ce aparțin unei case, căci, când acestea sunt bine întocmite, și cele duhovnicești vor merge bine; altfel, și acelea se vor vătăma. Căci femeia gospodină va fi și iconoamă. O asemenea femeie nu se va ocupa nici cu desfătărilor, nici cu ieșirile de-acasă, fără nici un rost, și nici cu altceva de acest fel. „Ca nu cumva, zice, să fie defăimat cuvântul lui Dumnezeu.”

Ai văzut că el mai înainte de orice se îngrijește de propovăduire, iar nu de lucruri lumești? Căci și către Timotei scriind, zicea: „ca să petrecem viața pașnică și liniștită întru toată cuvioșia și buna-cuviință” (I Timotei 2, 2), iar aici: „ca să nu fie defăimat cuvântul Lui Dumnezeu”. Că, dacă se întâmplă ca o femeie credincioasă, care viețuiește cu un necredincios, să nu fie virtuoasă, hula desigur că trece la Dumnezeu; iar dacă ea este cu bună-cuviință și înțeleaptă, propovăduirea câștigă slavă de la dânsa și prin succesele ei.

Să audă femeile care viețuiesc cu bărbați răi și necredincioși; să audă, zic, și să se învețe a-i aduce la evlavie prin felul lor de a se purta. Că, deși nu vei câștiga altceva, și nici nu-l vei putea atrage pe bărbat spre împărtășirea dogmelor celor adevărate, cel puțin i-ai cusut gura și nu l-ai lăsat să hulească creștinismul, iar aceasta nu e puțin lucru, ci încă foarte mare, căci se slăvește credința din purtarea voastră.

Îndeamnă, de asemenea, pe cei tineri să fie cumpătați. (2, 6) Privește cum el pretutindeni păstrează măsura cuvenită. Fiind vorba de femei și de învățătura lor, apoi partea cea mai mare a încredințat-o femeilor, punându-le pe cele bătrâne să le privegheze pe cele tinere, pe când pe bărbați îi pune de-a dreptul sub ascultarea lui Tit și lui îi încredințează totul. Căci nimic nu poate fi atât de greu și de obositor, ca a împiedica plăcerile cele absurde la o asemenea vârstă. Nici dragostea de bani, nici pofta de slavă și nici altceva din acestea nu-l poate tulbura pe un tânăr la asemenea vârstă, ca dragostea trupurilor.

De aceea apostolul, lăsându-le pe toate celelalte la o parte, pune înainte sfătuirea cea mai importantă. După aceea, fiindcă nici pe celelalte nu le neglijează, privește ce spune: Întru toate arată-te pe tine pildă de fapte bune. (2, 7) „Să învețe, zice, cele bătrâne pe cele tinere, dar și tu să sfătuiești pe cei tineri de a fi cu întreagă înțelepciune. Fii tu însuți tuturor învățator obștesc și exemplu de virtute strălucită în viața ta, pusă înainte în mijlocul tuturor, ca o iconă, prototip, având în sine toate cele bune și procurând exemple cu multă ușurință celor ce voiesc a imita ceva din bunurile ce sunt în ea.

Dovedind în învățătură, zice, neschimbare, cuviință, cuvânt sănătos și fără prihană, pentru ca cel potrivit să se rușineze, neavând de zis nimic rău despre noi. (2, 7-8)

Prin expresia: „cel potrivit să se rușineze”, el îl înțelege pe diavolul și pe oricine-i slujește lui. Când viața este strălucită și cuvântul, sănătos, când este blajin, blând, cumpătat și nu dă celor potriviți nici un motiv de vorbă, mare și negrăit este câștigul. Prin urmare, necesitatea

învățăturii este foarte mare, a învățăturii nu oricare, ci a învățăturii încercată, necontrazisă și de nicăieri dând vreo pricină de vorbă celor ce ar voi a o găsi.

Slugile să se supună stăpânilor lor, întru toate, ca să fie bine-plăcute. (2, 9) Ai văzut ceea ce a voit să spună mai înainte prin expresia: „ca cel potrivit să se rușineze, neavând nimic a grăi de noi de rău”? Prin urmare, este vrednic de hulă cel ce le desparte pe femei de bărbați sub pretext de înfrânare, precum și cel ce le lipsește pe slugile stăpânilor tot sub acest pretext. Acest cuvânt deci nu este fără prihană și dă multă pricină de vorbă și necredincioșilor, așa că gurile tuturor sunt deschise asupra noastră.

Slugile, zice, să se supună stăpânilor lor, întru toate, ca să fie bine-plăcute, neîntorcându-le vorba, să nu dosească ceva, ci să le arate toată buna-credință, ca să facă de cinste întru toate învățătura Mântuitorului nostru Dumnezeu. (2, 9-10) Cu drept cuvânt dar zicea într-altă parte: „Slujind cu bunăvoință, ca și Domnului, și nu ca oamenilor”. (Efeseni 6, 7) Chiar dacă slujește stăpânului cu bunăvoință, totuși pricina să aibă începutul din frica de Dumnezeu — astfel că cel ce slujește cu o așa frică de Dumnezeu, se va învrednici de mare plată. Căci, dacă sluga nu-și stăpânește mâna și nici limba cea neînfrănată, cum va admira elinul credința noastră? Dar dacă ei ar vedea-o pe sluga ta filosofând în Hristos și arătând o mai mare înfrânare decât cei ai lor, precum și cu o mai mare blândețe și bunăvoință, în tot felul va admira puterea propovăduirii. Căci elinii nu judecă lucrurile din vorbe, ci din faptele vieții.

Fie, deci, ca și femeile, și slugile să le servească de dascăli, prin puterea lor. Căci și printre dâșii, ca și pretutindenii, aceasta se mărturisește, că neamul slugilor este obraznic, rău format, îndărătnic, nu îndeajuns de destoinic pentru fapta bună, nu pentru natura lor — să nu fie! — ci pentru creșterea ce o au și pentru neîngrijirea stăpânilor lor. Fiindcă stăpânii pentru nimic alta nu se îngrijesc, decât pentru slujba lor, dar încă de s-ar neglija și modul contactului lor — iar aceasta ar face-o tot pentru liniștea lor, ca adică să nu le aducă vreo nemulțumire, curvind sau furând, sau îmbătându-se — desigur că fiind lăsați fără nici o îngrijire și neavând pe nimeni care să le cenzureze purtarea, se vor scufunda chiar în adâncul răutăților.

Căci, chiar unde este de față tatăl sau mama, pedagogul sau guvernatorul, sau dascălul și alții de aceeași vârstă, și chiar însăși slava libertății înconjoară pe cineva, sau și altele multe, și de-abia pot copiii de a fugi de contactul celor răi, dar și când toți aceștia vor lipsi, și ei (slugile) vor fi amestecați cu cei răi, trăind în liniște cu cine ar voi, nefiind nimeni care să se intereseze de dâșii, ce crezi că vor deveni unii ca aceștia? De aceea, e greu lucru de a se face slugă bună.

De altfel, nu se bucură nici de învățătura celor din afară și nici de învățătura noastră. Nu sunt în legătură cu bărbați liberi, serioși și care pun multă îngrijire pentru cinstea lor. De aceea, zic, este greu, și chiar ceva minunat, ca o slugă să fie vreodată folositoare. Când dar elinii vor vedea că neamul acesta al slugilor, atât de obraznic și viciat, având ca un frâu, așa-zicând, puterea propovăduirii Evangheliei, care îi face mai de respectat decât toți ceilalți și mai blânzi, atunci chiar dacă stăpânii lor, zic, ar fi mai tâmpi decât toți oamenii, totuși vor căpăta o înaltă idee despre credința noastră creștină. Este învederat apoi că și frica de toate celelalte după moarte, filosofate de noi, pătrunzând dinainte în sufletul lor, au avut puterea de a îndepărta răutatea, introducând în locu-i în sufletul lor frica de plăcerea relelor.

Așa că nu în zadar apostolul face mult caz de aceasta pretutindeni; căci, cu cât elinii vor fi mai răi, cu atât mai mult va fi admirată puterea predicii. De altfel, și pe doctor atunci îl admirăm, când pe cel deznădăjduit de boală și care nu se bucură de nici un ajutor, și nici măcar nu poate a se stăpâni de poftele cele urâte, ci se tăvăleşte într-însele, îl îndreaptă și-l însănătoșește. Și apoi privește ce anume cere și care mai cu seamă îl liniștește pe stăpân: „neîntorcându-le vorba, să nu dosească ceva”, adică să arate multă bunăvoință față de cele ce li se încredințează, fiind buni către stăpâni, ascultând și supunându-se poruncilor lor.

**DESPRE SLUGI, CUM CĂ NIMIC NU-I VĂTĂAMA SPRE VIRTUTE,
DACĂ AU ACEASTA ÎN VEDERE; IAR CA MĂRTURIE RELEVANTĂ
ESTE VIRTUOSUL IOSIF, CEL ARUNCAT ÎN TEMNIȚĂ**

Să nu credeți că eu am făcut vorbă de aceasta acum întâmplător; vorba mea este către slugi. Deci, iubitele, să nu te uiți la faptul că tu slujești oamenilor, ci că slujești lui Dumnezeu, că tu împodobești și cinstești predica Evangheliei, iar aceasta o faci ascultând de stăpân. Gândește-te că nu faci pe gustul stăpânului, ci îndeplinești poruncile lui Dumnezeu, și suferi orice cu plăcere. Ceea ce pururea spun, aceea o zic și acum: că, dacă noi ne îndeplinim cu sfințenie cele duhovnicești, vor urma desigur și cele ale vieții de față.

Căci pe un astfel de servitor, atât de binevoitor, atât de blajin, nu numai Dumnezeu îl laudă și-i va da cununa cea strălucită, ci însuși stăpânul său, care, de ar fi chiar fiară sălbatică, sau piatră sau crud și neomenos, totuși îl va lauda, îl va admira și-l va da ca exemplu tuturor celorlalți, și-l va pune înaintea tuturor, chiar elin de ar fi acela.

Și cum că stăpânii elini chiar voiesc ca slugile să se poarte astfel, eu vă voi povesti un exemplu, dacă credeți. Iosif a fost vândut mai-marelui bucătarilor, și deci era de o altă credință, iar nu din cea egipteană. Dar ce a făcut acela? Fiindcă a văzut că tânărul era virtuos, n-a avut în vedere deosebirea credinței lui, ci-l iubea și-l admira, ba încă i-a încredințat lui privegherea tuturor celorlalți, și chiar privegherea celor din casa sa; era, așa-zicând, al doilea stăpân, ba chiar cu mult mai însemnat decât stăpânul său, de vreme ce acela nu știa cele ale sale, în timp ce acesta știa mai bine decât acela.

Mi se pare că și după aceea, când el a dat crezare acelei înscenări făcută contra lui Iosif, fiindcă-l cinstea pe tânăr, mânia lui s-a mărginit la a-l băga în temniță. Dacă nu l-ar fi prețuit mult pe acest bărbat și nu-l admira pentru cele de dinainte, cu toate că-i încredințase privegherea casei sale, i-ar fi pătruns trupul cu sabia. „Pizma trezește mânia omului defăimat, zice, și el este fără milă în ziua răzbunării; el nu se uită la nici un preț de răscumpărare și, chiar când îi vei spori darurile, tot nu se îmblânzește”. (Pilde 6, 34-35)

Deci, dacă astfel este mânia fiecărui bărbat, apoi cu atât mai mult a aceluia, fiind egiptean și barbar, în același timp și nedreptățit, după cum credem, de cel ce fusese cinstit de dânsul. Voi cu toții știți, că nu la fel ne supără pe noi nedreptățile ce le suferim de la oameni, ci mai mult decât toate și mai cu amărăciune nedreptățile ce le-am suferit de la cei ce se găseau față de noi

favorabili, în care ne încredeam și se încredeau în noi; relele pe care noi le suferim de la aceștia mai cu seamă ne mâhnesc foarte mult.

Dar acel egiptean nu s-a gândit și nici n-a zis întru sine: „Luându-l pe dânsul rob și încredințându-i lui toate cele ale casei, l-am făcut, așa-zicând, liber și chiar mai mare puțin decât mine; și acum astfel mi-a răsplătit el?” Nimic din acestea n-a spus, atât de mult sufletul lui era cuprins de dragostea de dinainte. Și ce poate fi de mirare dacă se bucura de atâta dragoste în casă: Tu privește de câtă îngrijire se bucura în temniță.

Voi știți cum se deprinde spre cruzime moralul celor care păzesc temnițele, cum se folosesc de nenorocirile altora și cum, pe cei ce alții i-ar hrăni, miluindu-i în nenorocirile lor, pe aceștia, zic, ei îi sfășie, câștigând astfel lucruri de acelea ce sunt vrednice de multe lacrimi și făcându-se mai cruzi decât fiarele sălbatice. Din cele ce ar trebui să-i miluiască pe cei din temniță, din acelea se folosesc dâșii. Și nu numai la aceasta să ne gândim, dar și la aceea că ei nu se poartă la fel cu toți cei întemnițați, căci, pe când de cei întemnițați pentru răutăți sau învinovați la întâmplare și legați, de-abia poate le-ar fi milă, iată că pe cei întemnițați pentru des frânări sau alte rele îi pedepsesc cu mii de pedepse.

Astfel că temnicerul trebuia a fi crud cu Iosif nu numai prin modul său de a se purta, ci și din cauza pentru care fusese întemnițat. Căci pe cine nu l-ar fi întărâtat asupra sa tânărul acesta, care, după ce s-a bucurat de atâta cinste din partea stăpânului său, la urmă a fost bănuit că a ispitit-o pe stăpâna sa, și deci cu astfel de recompense i-a răsplătit? Toate acestea cugetându-le temnicerul, precum și cinstea celui întemnițat, și faptul pentru care a fost întemnițat, oare nu și-ar fi putut bate joc de tânăr, mai rău decât orice fiară sălbatică?

Însă, mai presus de toate acestea a fost speranța lui Iosif în Dumnezeu, și astfel virtutea sufletului poate împlânzi chiar și fiarele cele sălbatice. Căci el tot prin aceeași blândețe cu care îl subjugase pe stăpân, l-a subjugat și pe cel dintâi temnicer, și deci Iosif iarăși era stăpân, și tot așa stăpâna și în temniță, ca și în casă. Căci, fiindcă urma a împărați, cu drept cuvânt că mai întâi a învățat a fi stăpânit și, stăpânit fiind, era stăpân și cel mai mare al casei.

Deci, dacă Pavel cere ca acela care intră în biserică să fie așa, grăind: „Căci dacă nu știe cineva să-și rânduiască propria lui casă, cum va purta grijă de Biserica lui Dumnezeu?” (I Timotei 3, 5), tot așa voiește să fie și cel ce stăpânește, mai întâi fiind un eminent conducător al casei. Iosif a fost conducător al casei, conducător al temniței, nu drept conducător de temniță, ci conducător de casă. Căci și în temniță el a ușurat nenorocirile tuturor și era în fruntea celor întemnițați ca prieteni ai săi, nu numai interesându-se de nenorocirile lor și mângâindu-i, ci chiar dacă vedea pe cineva pus pe gânduri, se apropia de el și cerceta cauza, și nici măcar nu suferea de a-l vedea trist, fără ca mai întâi să-l scape de tristețe; o astfel de dragoste părintească un altul nu ar fi arătat nici către copiii săi.

Din bunurile acestea deci i-a venit și stăpânirea, fiindcă mai întâi trebuie să existe cele ale noastre, și după aceea cele ale lui Dumnezeu. Cum că el avea atâta îngrijire și cruțare de cei de pe lângă dânsul, să ascultăm ce spune Sfânta Scriptură: „Și a întrebat Iosif pe dregătorii lui Faraon, care erau cu el la stăpânul său sub pază, și le-a zis: «De ce sunt astăzi triste fețele voastre?»» (Facerea 40, 7) Și nu numai din acestea, ci și din cele ce au făcut aceia, noi putem să

aflăm care este virtutea acestui bărbat. Căci ei, ca slugi ale împăratului, nu l-au disprețuit și nici nu l-au respins pe când se găseau în mâhnire, ci încă i-au descoperit lui toate ale lor, ca unui frate adevărat.

Acestea toate vi le-am spus, spre a vedea că omul virtuos, de s-ar găsi chiar în robie sau în temniță, sau chiar în fundul pământului, nimic nu-l va putea face să se abată de la fapta bună. Acestea le-am zis și către slugi, că, de ar avea stăpâni chiar fiare sălbatice, ca pe egipteanul acela, sau cruzi ca acel temnicer, îi vor putea atrage de partea lor. Chiar elini de ar fi aceia sau orice, iute îi vor putea îmblânzi, fiindcă nici un mijloc nu poate fi mai potrivit, mai plăcut și mai încântător ca blândețea și supunerea. Un astfel de om este îndemânat la orice. Astfel de oameni nu se rușinează nici de robie, nici de sărăcie și nici în boală nu se împuținează, căci unul ca acesta pe toate le stăpânește și virtutea lui pe toate le biruiește.

Dar, dacă faptul acesta are atâta putere între cei ce slujesc, cu cât mai mult încă între cei liberi? Această virtute deci să o avem și cei robi, și cei liberi, și femeile, și bărbații, căci numai așa vom fi plăcuți și oamenilor, și lui Dumnezeu, și nu numai oamenilor celor virtuoși, ci și chiar celor răi, și mai ales acelora, căci aceia mai cu seamă îi cinstesc și respectă. După cum pe cei blânzi îi iubesc și îi cinstesc mai cu seamă cei ce stăpânesc, tot așa și desfrânații îi cinstesc pe cei virtuoși, cunoscând chiar dâșii din ce cinste au căzut.

Deci, fiindcă astfel este rodul virtuții, pe aceasta să o urmărim, pe aceasta să o îmbrățișăm. Dacă avem aceasta, toate ni se par ușoare, nimic nu este greu. De am trece chiar prin foc și prin apă, toate se dau înapoi din fața virtuții și se trag la o parte, până chiar și moartea. Să o râvnim, dar, iubiților, ca astfel să ne învrednicim și de bunurile viitoare, prin Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA V - Tit

din "Tâlcuiri la Epistola a doua către Timotei, Tit, Filimon"

Căci harul mântuitor al lui Dumnezeu s-a arătat tuturor oamenilor, învățându-ne pe noi să lepădăm fărădelegea și poftele lumești și, în veacul de acum, să trăim cu înțelepciune, cu dreptate și cu cucernicie; și să așteptăm fericita nădejde și arătarea slavei marelui Dumnezeu și Mântuitorului nostru Hristos Iisus, Care S-a dat pe Sine pentru noi, ca să ne izbăvească de toată fărădelegea și să-Și curățească Lui popor ales, râvnitor de fapte bune. (Tit 2, 11-14)

Cerând multă virtute din partea slugilor — și într-adevăr că se cere multă virtute pentru a înfrumuseța în toate învățătura Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos —, și de a nu oferi nici o pricină stăpânilor, fie chiar în cele mai mici lucruri, la urmă adaugă și cauza dreaptă, căreia se datorește acest fel de a fi al slugilor. Și care este acea cauză? „S-a arătat, zice, harul mântuitor al lui Dumnezeu.” Cei ce se bucură de Dumnezeu ca dascăl, cum să nu fie astfel, precum i-am relatat eu, aflând dezlegare a mii de păcate?

Voi știți că, pe lângă altele multe, și aceasta — nu întâmplător — moderează sufletul, adică, fiind răspunzător de mii de păcate, să nu fie pedepsit, ci încă să se învrednicească de iertare și de mii

de bunuri. Căci, dacă cineva, luând pe sluga sa, care în multe i s-a împotrivit, nu ar bate-o cu biciul, ci tocmai în acel moment ar ierta-o, însă pentru cele viitoare i-ar cere răspundere și i-ar porunci de a se păzi, ca să nu mai cadă în astfel de greșeli, și ar cinsti-o cu mari daruri, pe cine oare nu ar umili un astfel de bar? Să nu-ți închipui că harul se mărginește numai la iertarea păcatelor celor de dinainte, ci ne asigură și în viitor.

Dar dacă ar urma ca pe cei ce fac rele puni rea să nu-i pedepsească, atunci raptul nu mai este har, ci îndemn, așa-zicând, spre corupție și vătămare. „Căci harul mântuitor al lui Dumnezeu, zice, s-a arătat tuturor oamenilor, învățându-ne pe noi să lepădăm fărădelegea și poftele lumești, și, în veacul de acum, să trăim cu înțelepciune, cu dreptate și cu cucernicie; și să așteptăm fericita nădejde și arătarea slavei marelui Dumnezeu și Mântuitorului nostru Hristos Iisus.” Privește cum împreună cu luptele pune și virtutea. Și aceasta este a harului, de a izbăvi pe cineva de cele pământești și a-l înălța la cer.

Aici ne vorbește despre două arătări: întâi pe cea a harului și a doua pe cea a răsplății și a dreptății. „Să lepădăm fărădelegea, zice, și poftele lumești.” Iată scopul fiecărei virtuți: N-a spus „ca să lepădăm”, ci „lepădând”. Lepădarea arată o mare depărtare de ceva, o ură mare, un mare dispreț. Cu câtă dispoziție și cu câtă grabă s-au depărtat de idoli, tot cu atâta să se depărteze și de rele.

„Și poftele lumești”, zice, căci și acestea sunt idoli. Poftă lumească este lăcomia, pe care o și numește idolatrie și, în fine, toate câte ne sunt de trebuință în viața prezentă sunt poftele lumești. Toate câte nu trec cu noi spre cer sunt poftele lumești, și toate câte rămân în lumea aceasta sunt poftele lumești. Deci, nimic în comun nu avem cu acestea. A venit Hristos pentru ca noi să lepădăm păgânătatea. Sub numele de păgânătate el înțelege credințele cele false, iar porțile lumești sunt viața cea pângărită.

„În veacul de acum, zice, să trăim cu înțelepciune, cu dreptate și cu cucernicie.” Ai văzut că, precum zic pururea, sub numele de întregă înțelepciune apostolul nu înțelege numai a se depărta de cineva de desfrânare, ci a fi departe și de celelalte patimi? Prin urmare, și cel ce iubește averile nu este cu întregă înțelepciune, căci precum acela este îndrăgostit de trupuri, tot așa și acesta este îndrăgostit de averi sau, mai bine zis, acesta din urmă este mai nesățios, căci, cu cât are mai mult, cu atâta i se mărește și pofta de a mai avea.

Căci acel vizitiu mai cu seamă se numește neputincios, nu care nu poate stăpâni un cal năvălaș și cu greu de a fi ținut, ci acela care pe un cal blând nu-l poate face și mai blând, și mai liniștit. „Dar ce? zici tu; pofta averilor este mai mică decât pofta trupurilor?” Negreșit că așa este, iar că aceasta din multe împrejurări se învederează. Mai întâi că pofta trupurilor «Vine din necesitate și din silă, iar ea este izvorâtă din necesitate învederat este, că se câștigă cu multă muncă, fiindcă este împărțiată în natură. Al doilea, fiindcă toți cei vechi nu făceau vorbă multă de averi, pe când de femei făceau, și pe cel ce trăiește cu o femeie după lege, nimeni nu l-ar huli până la adânci bătrâneți, pe când pe cel ce strânge averi toți îl hulesc.

Dintre filosofii de-afară mulți au disprețuit averile, iar pe femei nici unul, așa că dragostea de femei este cu mult mai tiranică decât cea de averi. Dar, fiindcă vorba noastră ne este despre Biserică, să nu aducem exemple de la cei din afară, ci din Sfintele Scripturi, unde vedem că

fericitul Pavel pune aproape ca o poruncă aceasta, zicând: „Având hrană și îmbrăcăminte, cu acestea vom fi îndestulați” (I Timotei 6, 8), pentru fecioare însă ce spune? „Cât despre fecioare, n-am poruncă de la Domnul”, și iarăși: „Să nu vă lipsiți unul de altul” (Corinteni 7, 25, 5), și în multe locuri l-ar vedea cineva pe Pavel legiuind pentru conviețuirea după lege, lăsând pe fiecare de a se bucura de această poftă, ba încă de a intra și în a doua căsătorie și, în fine, face multă vorbă despre aceasta, și nicăieri nu pedepsește, pe când pe cel îndrăgostit de bani îl pedepsește pretutindeni.

În privința averilor, în multe locuri a poruncit Hristos spre a fugi de această boală, iar pentru depărtarea de femeie n-a poruncit. Ascultă ce spune de averi: „Oricine dintre voi care nu se leapădă de tot ce are nu poate să fie ucenicul Meu” (Luca 14, 33), pe când pentru femeie nicăieri nu spune a o depărta, căci știa ce tiranie a pus în om prin dragostea către femeie. Și fericitul Pavel încă zice: „Cinstită să fie nunta întru toate și patul nespurcat” (Evrei 13, 4), dar că averile sunt cinstite sau că îngrijirea de averi este cinstită, nicăieri nu spune, na încă în total din contră: „Cei ce vor să se îmbogățească, zice, cad în ispită și în cursă, și în multe pofte nebunești și vătămătoare”. (I Timotei 6, 9)

Și privește că el nu zice: „cei ce se lăcomesc”, ci: „cei ce vor să se îmbogățească”. Dar ca să afli și de la părerea obștească, este necesar de a aduce vorba la mijloc. De averi fiind cineva odată lipsit, niciodată nu mai este supărat de poftă, căci nimic nu face pe cineva de a pofți averi, ca faptul de a avea averi, în timp ce nu tot așa se petrece cu pofta trupurilor, ci chiar fiind supărați de această poftă, mulți nu pot îndepărta focul dinăuntru care îi supără, căci pofta aceasta se găsește în organele trupului, înăuntrul nostru, în însăși natura noastră.

Dar de ce oare vi s-au spus acestea? Pentru că lacomii de averi sunt cu atât mai nesățioși decât curvarii, cu cât sunt supărați de o poftă mai mică sau, mai drept vorbind, aceasta nici nu mai este poftă, ci trândăvie. Căci aici pofta este atât de naturală, încât, chiar de nu s-ar apropia cineva de femeie, totuși natura își face treaba, pe când acolo nimic din acestea nu se întâmplă.

„În veacul de acum, să trăim cu înțelepciune”, zice. Și ce nădejde putem avea? Care este răsplata ostnelilor? „Și să așteptăm, zice, fericita nădejde și arătarea.” Cu adevărat că nimic nu poate fi mai fericit, nimic mai de râvnit, și nici nu se poate a fi reprezentată aceasta prin cuvânt, căci bunurile de atunci covârșesc mintea omenească. „Și să așteptăm, zice, fericita nădejde și arătarea slavei marelui Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Hristos.” Unde sunt acum cei ce zic că Fiul este inferior Tatălui? „Marelui Dumnezeu și Mântuitorului.” Cel ce i-a mântuit pe dușmani, ce nu va face atunci primindu-i pe cei cu fapte bune? „Marelui Dumnezeu”, zice.

Când el Îi zice „mare” lui Dumnezeu, nu o spune ca mare în raport cu ceva, ci absolut mare, după care nu ar fi mare, fiind pus în raport cu ceva, căci atunci prin comparație ar fi mare, iar nu prin natura sa, pe când acum El este mare fără vreo asemănare. „Care S-a dat pe Sine pentru noi, zice, ca să ne izbăvească de toată fărădelegea și să-Și curățească Lui popor ales”, adică prefăcut cu totul, neavând nimic comun cu celelalte popoare. „Râvnitor de fapte bune.”

Ai văzut că este nevoie și de cele din partea noastră? Nu spune simplu de fapte bune, ci „râvnitor”, adică pășind cu multă bunăvoință spre virtute, cu graba și căldura cerută. Deci, a-i

izbăvi pe cei afundați în rele și bolnavi de boli nevindecabile, desigur că a fost din filantropia Sa, pe când cele de după aceasta sunt și ale noastre, și ale Sale.

Acestea grăiește, îndeamnă și muștră cu toată tăria. (2, 15) Lui Timotei îi poruncește, zicând: „Muștră, ceartă, îndeamnă” (II Timotei 4, 2), iar aici îi spune lui Tit: „Acestea grăiește, îndeamnă și muștră cu toată tăria”. Fiindcă moravurile acestor creștini erau mai sălbatice, de aceea și apostolul cu asprime îi poruncește de a-i muștra cu toată porunca, fiindcă sunt unele păcate pe care trebuie a le opri și prin poruncă, de pildă: a dis-prețui averile, trebuie a-l convinge pe cineva sfătuindu-l, cu blândețe sau altceva de acest fel; în timp ce pe adulter, pe desfrânat, și pe lacom, pe ghicitori sau pe cei ce ghicesc din zborul păsărilor, trebuie a-i abate cu poruncă, și încă nu cum s-ar brodi, ci cu „toată porunca”. Ai văzut cu câtă tărie și cu câtă putere le poruncește acestea? Nimeni să nu te disprețuiască.

Adu-le aminte să se supună stăpânilor și dregătorilor, să asculte, să fie gata la orice lucru bun, să nu defaime pe nimeni, să fie pașnici. (3, 1-2) Dar ce? Nici pe cei ce fac rele să nu-i defaime? „Să fie gata la orice lucru bun, zice, să nu defaime pe nimeni”, adică oricine ar fi, pe nimeni, fără excepție. Să ascultăm de această povață. „Pe nimeni, zice, să nu defaime”, adică să ne fie gura curată de defăimări, căci chiar adevărate de ar fi acele judecăți, totuși nu este al nostru de a le grăi, ci ale judecătorului, după cum zice: „Dar tu, de ce judeci pe fratele tău?” (Romani 14, 10), chiar de ar fi adevărate. Ai văzut câtă primejdie?

Ascultă-l pe acel tâlhar de pe cruce ce spunea tovarășului lui: „ci ești în aceeași osândă” (Luca 23, 40), căci și noi aceeași luptă o avem. Dacă-i bârfești pe alții, iute vei cădea și tu în aceleași curse. De aceea îndeamnă fericitul acesta, zicând: „Cel căruia i se pare că stă neclintit să ia seama să nu cadă.” (I Corinteni 10, 12)

Să fie pașnici, să ne îngăduitori, arătând întreaga blândețe față de toți oamenii, adică și către elini, și către iudei, și către cei stricați, și către cei răi. Acolo îndeamnă pentru cele viitoare, zicând: „cel căruia i se pare că stă neclintit să ia seama să nu cadă”, pe când aici nu mai îndeamnă pentru cele viitoare, ci pentru cele trecute. „Să nu defaime pe nimeni”, zice; căci și noi eram altădată fără de minte. (3, 3) Același lucru, de altfel, îl face și în Epistola către galateni, unde spune: „Tot așa și noi, când eram copii, eram robi înțeleșurilor celor slabe ale lumii”. (Galateni 4, 3)

Căci și noi eram altădată fără de minte, zice, neascultători, amăgiți, slujind poftelor și multor feluri de desfătări, petrecând viața în răutate și pizmuire, urâți fiind și urându-ne unul pe altul. (3, 3) încât trebuie a fi către toți cu blândețe. Cel ce a fost mai înainte așa și după aceea s-a izbăvit nu trebuia a-i grăi de rău pe aceștia, ci a se ruga și a-l aduce mulțumiri lui Dumnezeu, Care l-a dezlegat și pe dânsul ca și pe aceia de relele de dinainte. Nimeni să nu se laude, căci toți au păcătuit.

Când ai voi să grăiești de rău pe cineva, fiind tu cu purtări bune, mai întâi gândește-te la viața ta cea de dinainte, precum și la nesiguranța viitorului, și oprește-ți furia. Chiar dacă din anii cei dintâi ai copilăriei vei fi viețuit în fapte bune, totuși pe viitor ai putea face multe păcate. Iar dacă poate nu vei avea, după cum crezi, gândește-te că aceasta nu va fi din propria virtute, ci prin harul lui Dumnezeu, căci, dacă nu i-ar fi chemat pe strămoșii tăi la credință, și tu ai fi acum

necredincios. Privește cum apostolul a trecut în revistă toată răutatea omenească. Oare n-a făcut Dumnezeu mii de semne prin proroci? Oare nu prin toate a iconomisit El mântuirea noastră? N-am ascultat poate? „Că și noi eram, zice, altădată fără de minte, neascultători.”

Iar când bunătatea și iubirea de oameni a Mântuitorului nostru Dumnezeu s-au arătat (3, 4), cum? El ne-a mântuit, nu din faptele cele întru dreptate, săvârșite de noi, ci după a Lui îndurare, prin baia nașterii celei de a doua și prin înnoirea Duhului Sfânt. (3, 5) Vai! Cât eram de cufundați în răutate, încât nu puteam a ne îndrepta, ci am avut nevoie de renaștere, și aceasta este nașterea din nou. După cum se petrece cu o casă putredă, când nimeni nu mai pune vreo proptea, și nici că mai pune ca legătură cu clădirea veche ceva nou, ci dărâmând-o până la temelie, o ridică astfel din nou și o reface, tot așa a făcut și Dumnezeu.

Nu ne-a reparat, așa-zicând, ci ne-a făcut din nou, căci aceasta vrea să zică prin expresia: „și prin înnoirea Duhului Sfânt”, adică ne-a ; făcut noi din capul locului. Cum? Prin Duhul Sfânt. Tot aceasta ta o învederează și prin altă expresie, zicând: Pe Care L-a vărsat peste noi, din belșug, prin Iisus Hristos, Mântuitorul nostru. (3, 6) Aveam nevoie de mult Duh. Ca, îndreptându-ne prin harul Lui — iarăși dar, iar nu datorie — să ne facem, după nădejde, moștenitorii vieții celei veșnice. (3, 7) Aici, împreună cu îndemnul spre umilință este și nădejde pentru cele viitoare. Că, dacă eram atât de deznădăjduiți, ca unii care n-aveam nimic bun, și a trebuit ca să ne nască din nou, mântuindu-ne prin har, și numai așa ne-a salvat, apoi cu atât mai mult va face aceasta în viitor.

Nimic nu era mai rău ca sălbăticia omenească, mai înainte de venirea lui Hristos, când toți se găseau ca niște războinici unii către alții. Pe copii îi ucideau părinții lor, mamele ca turbate umblau după copiii lor; nimic nu era în ființă, nici o lege scrisă sau naturală, ci toate se găseau anapoda. Desfrâuri întruna, ucideri, și chiar ce este mai grozav decât omorurile, tâlhăriile, pe care unul dintre cei din afară le încuraja, ba mai mult credea fapta aceasta ca o virtute — și cu drept cuvânt — după ce pe unul ca acesta spartanii îl cinsteau ca pe Dumnezeu. Întruna prorociei, despre faptul că unul sau altul va urma să fie ucis.

Să vă spun ceva de prin acele timpuri? Androginul, fiul lui Minos, venind la Atena și iarăși biruind, a rost ucis. Dar Apollon, vindecând răul cu rău, a poruncit a se da ca jertfă pentru dânsul de două ori câte șapte copii . Dar ce poate fi mai crud ca această tiranie? Și aceasta s-a făcut; dar un om, ducându-se spre a dezlega furia demonului, i-a ucis pe copii. Ai văzut că înșelăciunea predomina în toată puterea cuvântului? Dar dacă faptul a fost drept, nu trebuia a fi împiedicat, iar de a fost nedrept — după cum a și fost — nici nu trebuia a se porunci de la început.

Îi cinsteau pe luptătorii cu pumnul și pe atleți. Războaie neconținut și succesive, prin cetăți, prin sate, prin case. Făceau pederastie, ba încă acel filosof admirat de dânșii a legiuit că sclavului nu-i era slobod nici de a face pederastie, nici de a-și unge trupul cu untdelemn (a exersa în lupte), fiind considerate aceste fapte ca o virtute, ce avea în sine o mare cinste. Ba încă ședea pe casă (în foișor) în fața lumii. Și dacă cineva ar trece în revistă toate cele ale lor, ar găsi că dânșii batjocoreau însăși natura, și nimeni nu-i putea împiedica.

Dar dramele lor teatrale oare nu erau încărcate cu desfrâuri, corupi i i și sacrilegii? Se făceau privegheri de noapte spurcate și erau chemate femei la priveliște. O, câtă spurcăciune! În timp de

noapte se făcea priveghere, și fecioara stătea la un loc cu tineri turbați de amor și cu oameni beți. Privegherile acestea erau un întuneric, precum întuneric erau și faptele lor ce le săvârșeau!

De aceea și zice apostolul: „Căci și noi eram altădată fără de minte, neascultători, amăgiți, slujind portelor și multor feluri de desfătări”. Cutare, zice, s-a îndrăgostit de mama lui vitregă, iar femeia cutare s-a îndrăgostit de părintele său și a fost sugrumat! Despre amorurile de copii, pe care obișnuiesc a le numi jucării și obiceiuri copilărești, nici nu e slobod de a vorbi. Cum nu se rușinează și nici nu-și acoperă fața? Dar, ce? Poate că voiești a vedea căsătoria fiului cu mama sa? Sunt și din acestea printre ei, și ceea ce este mai rău, că faptul acesta s-a petrecut nu în neștiință, iar Dumnezeu lor nu-i împiedica, ci trecea cu vederea felul cum natura era batjocorită, și acestea se petreceau încă printre cei din clasele de sus.

Deci, dacă și cei ce — dacă nu pentru altceva, cel puțin pentru ochii lumii — trebuiau să se țină strâns de virtute, și totuși se purtau atât de îngăduitori față de rău, apoi ce trebuiau a face cei mulți, care se ascundeau de privirile lumii? Ce poate fi mai variat ca această plăcere? Cutare s-a îndrăgostit de cutare bărbat și, după ce s-a întors bărbatul, l-a ucis prin concubin — poate că mulți din voi știți această poveste —, dar pe concubin l-a ucis fiul bărbatului omorât, după care a murit și femeia. După aceasta a fost cuprins de dragoste nebună și acesta a fost alungat de furii, iar la urmă, întorcându-se, l-a ucis pe un altul, și pe femeia lui i-a luat-o de soție. Dar ce poate fi mai rău ca aceste nenorociri?

Acestea le-am spus, citând din scriitorii din afară, ca să-i conving pe elini și să arăt câte rele stăpânesc lumea. Dar dacă voiți, vom arăta și din ale noastre. „Și-au jertfit, zice, pe fiii lor și pe fetele lor idolilor”. (Psalmi 105, 37) Cei ce locuiau în Sodoma pentru nimic alta n-au pierit, decât numai pentru că erau nebuni după copii. Și chiar la începutul venirii Lui Hristos, oare nu juca în mijlocul celor poftiți la ospăț fata împăratului, în mijlocul oamenilor beți? Oare nu a cerut ca plată pentru joc capul prorocului? „Cine va grăi puterile Domnului?” (Psalmi 105, 2)

„Urâți fiind și urându-ne unul pe altul”, zice. Căci, când punem sufletul nostru în contact cu toate plăcerile, numaidecât suntem cuprinși de o mare ură. De ce oare? Pentru că dragostea este unită cu virtutea, și când este virtutea, atunci pe nimeni nu obijduiește. Privește ce spune și Pavel: „Nu vă amăgiți: nici desfrânații, nici închinătorii la idoli, nici adulterii, nici malahienii, nici sodomiții, nici furii, nici lacomii, nici bețivii, nici batjocoritorii, nici răpitorii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu. Și așa erați unii dintre voi. (I Corinteni 6, 9-11)

Ai văzut cum fiecare fel de răutate sporea și întunericul era mare, iar dreptatea era înăbușită? Că, dacă cei ce s-au bucurat de prorocii și au văzut petrecându-se atâtea rele și printre dușmani, și printre dâșii, și totuși nu s-au cumințit, ci făceau mii de rele, apoi ce n-ar fi făcut alții?

Alții iarăși printre dâșii porunceau ca fete dezbrăcate să se lupte în fața oamenilor. De multe bunătați v-ați învrednicit voi, dacă nu suferiți nici vorbă măcar a auzi, de care lucru filosofii nici nu se rușinau. Un alt filosof al lor, și chiar corifeul lor, le scotea și la războaie pe femei și porunceau ca ele să aparțină tuturor, adică ale tuturor, prostituate în comun. „Întru răutate și pizmă viețuind”, zice. Căci, dacă chiar cei ce filosofau printre ei legiuiau astfel de nelegiuiri, apoi ce am mai spune de cei ce nu filosofau.

Dacă cei ce aveau barbă lungă și erau îmbrăcați cu togă, și totuși grăiau de acestea, ce am mai spune de alții? Nu de aceea a fost făcută femeia — omule! — ca să fie a tuturor, în comun. O! voi, care toate le-ați răsturnat pe dos; care vă amestecați cu băieții, ca și cu fetele, și care scoateți la război pe fete, ca și pe bărbați! Acesta este lucrul diavolului, care toate le confundă și le răstoarnă pe dos, care zguduie și răstoarnă hotarele cele puse din început, regulile pe care Dumnezeu le-a pus în natură. Dumnezeu a dat femeii rolul de a îngriji de casă, și bărbatului de a se îngriji de cele din afară, iar tu scobori capul la picioare, și picioarele le ridici la cap. Înarmezi femeile, și nu te rușinezi?

Și ce spun acestea? Unii dintre dânșii le introduc pe femei în povestiri ca ucigându-și copiii, și nu se rușinează, nici nu se sfiesc bângând în auzul oamenilor astfel de povestiri spurcate. „Iar când bunătatea și iubirea de oameni a Mântuitorului nostru Dumnezeu s-au arătat, El ne-a mântuit, nu din faptele cele întru dreptate, săvârșite de noi, ci după a Lui îndurare, prin baia nașterii celei de a doua și prin înnoirea Duhului Sfânt, pe Care L-a vărsat peste noi, din belșug, prin Iisus Hristos, Mântuitorul nostru, ca îndreptându-ne prin harul Lui, să ne facem, după nădejde, moștenitorii vieții celei veșnice.

Dar ce înseamnă „după nădejde”? Adică, după cum am crezut, așa vom lua, așa ne vom bucura; sau poate „sunteți deja moștenitori ai vieții celei veșnice”.

Vrednic de crezare este cuvântul. (3, 8) Fiindcă a vorbit despre cele viitoare, și care nu sunt încă de față, a adăugat ceea ce este demn de credință. „Adevărate sunt acesta, zice, iar aceasta se învederează din cele ce au rost, căci Cel ce ne-a eliberat din atâtea nelegiuiri și din atâtea rele, este învederat că ne va împărtăși și din toate cele viitoare, stăruind în filantropia și harul Său, căci toate vin din aceeași îngrijire.”

DESPRE MULȚUMIRE, DESPRE SFĂTUIREA ȘI ÎNGRIJIREA FAȚĂ DE FRAȚI, ȘI CĂ NU TREBUIE A NE NEGLIJA PE NOI ȘI PE CEI DEOPOTRIVĂ CU NOI

Să mulțumim deci iubiților, lui Dumnezeu, și pe nimeni să nu bârfim, nici să învinovățim, ci mai ales să sfătuim, să povățuim, să îndemnăm și să ne rugăm pentru ei, chiar de ne-ar batjocori sau ne-ar nesocoti — căci așa sunt cei bolnavi; însă, cei ce aleargă pentru sănătatea lor, toate le rabdă, toate le rac - chiar dacă n-ar folosi cu nimic — ca nu cumva să se învinovățească pe dânșii, ca unii ce nu s-au îngrijit.

Sau nu știți că de multe ori când un doctor nu se îngrijește de cel bolnav, un altul dintre neamurile bolnavului îi zice: „Îngrijește-l din nou și nimic să nu-i lipsească, ca nu cumva să-ți aduc vreo învinovățire, nu cumva să am motiv de a te acuza”? Nu vedeți câtă îngrijire au neamurile de cei ai lor? Câte fac pentru dânșii, și doctori chemând, și bani cheltuind, și stând lângă dânșii întruna?

Să-i imităm măcar pe aceștia, deși îngrijirea nu este aceeași, căci, când trupul copilului tău este bolnav, nu te dai în lături de a trimite pe cineva după un doctor, Fie cât de departe, spre a-l în sănătoși, în timp ce sunetul lui fiind bolnav, nimeni nu face vorbă de aceasta, ci toți stăm cu

nepăsare, toți suntem căzuți în trândăvie, toți ne îngrijim prea puțin și îi trecem cu vederea și pe femei, și pe copii, prăpădiți de o asemenea boală grozavă, și tocmai la urmă ne venim în simțiri.

Gândiți-vă cât de urâcios este și de râs chiar, de a zice la urmă: „Nu ne așteptam, nu credeam că va fi așa”. Dar aceasta nu numai că este urâcios, ci și primejdios. Căci, dacă în viața aceasta a nu prevedea cele viitoare ține de cei tâmpi și lipsiți de minte, când mai ales și îi auzim pe mulți sfătuind și zicând ce trebuie să facă și ce să nu facă, apoi cu atât mai mult, când e vorba de viața viitoare.

Să stăruim deci în acea îngrijire, să ne îngrijim de mântuirea noastră și pe Dumnezeu să-L rugăm în toate, spre a ne da mână de ajutor. Până când vom fi trândavi? Până când neîngrijiiți? El a vărsat din belșug asupra noastră harul Duhului Sfânt. Să ne gândim deci câtă îngrijire a avut pentru noi și aceeași râvnă să arătăm și noi sau mai drept vorbind, nu pe atâta, ci fie chiar și ceva mai mică.

Că, dacă și după harul acesta noi suntem nesimțitori, mai mare ne va fi pedeapsa. „De n-aș fi venit, zice, și nu le-aș li vorbit, păcat nu ar avea; dar acum n-au cuvânt de dezvinovățire pentru păcatul lor,, (Ioan 15, 22) Dar să nu se întâmple acestea cu noi, ci mai ales fie de a ne învrednici bunurilor tăgăduite celor ce-L iubesc pe El, prin Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VI - Tit

din “Tâlcuiri la Epistola a doua către Timotei, Tit, Filimon”

Și voiesc să adeverești acestea cu tărie, pentru ca acei ce au crezut în Dumnezeu să aibă grijă să fie în frunte la fapte bune. Că acestea sunt cele bune și de folos oamenilor. Iar de întrebările nebunești și de înșirări de neamuri și de certuri și de sfădirile pentru lege, ferește-te, căci sunt nefolositoare și deșarte. De omul eretic, după întâia și a doua mustrare, depărtează-te, știind că acesta s-a abătut și a căzut în păcat, fiind singur de sine osândit. (Tit 3, 8-11)

Vorbind despre iubirea lui Dumnezeu de oameni și de nespusa Lui îngrijire pentru noi, și ce a făcut cu noi, a adăugat, zicând: „Și voiesc să adeverești acestea cu tărie, pentru ca acei ce au crezut în Dumnezeu să aibă grijă să fie în frunte la fapte bune”, iar acestea spunându-le, îi îndeamnă la milostenii.

Deci, acestea nu numai spre umilință sunt potrivite, spre a nu se îngâmfa sau a-i grăi de rău pe alții, ci și spre toată fapta bună. Tot așa și către corinteni, scriindu-le, zicea: „Căci cunoașteți harul Domnului nostru Iisus Hristos, că El, bogat fiind, pentru voi a sărăcit, ca voi cu sărăcia Lui să vă îmbogățiți”. (II Corinteni 8, 9)

Gândindu-se deci la îngrijirea lui Dumnezeu și la nemărginita Lui filantropie, îi îndeamnă la milostenie, nu oricum sau în treacăt, ci „pentru ca acei ce au crezut în Dumnezeu să aibă grijă să fie în frunte la fapte bune”, adică să-i ajute pe cei nedreptățiți, nu numai cu bani, ci și cu

sprijinul, să-i apere pe văduve și pe orfani, și, în fine, să-i pună în siguranță pe toți cei ce pățimesc rele, căci aceasta vrei să zică prin: „să aibă grijă să fie în frunte la fapte bune.

Că acestea sunt cele bune și de folos oamenilor. Iar de întrebările nebunești și de înșirări de neamuri și de certuri și de sfădirile pentru lege, ferește-te, căci sunt nefolositoare și deșarte”. Dar ce sunt acele numărări de neamuri sau genealogii? Mai ales că și către Timotei spune aceasta, zicând: „Nici să ia aminte la basme și la nesfârșite înșirări de neamuri”. (I Timotei 1, 4)

Apoi și aici, ci și acolo, apostolul lasă a se înțelege că sunt acei iudei, care, cugetând lucruri mari pentru că-l aveau strămoș pe Avraam, nu se îngrijeau de cele ce erau datori, de aceea numește astfel de dispute nebune și fără de folos, fiindcă a se încrede în astfel de lucruri nefolositoare este o nebunie. Sub denumirea de prigoniri sau certuri de aici, el înțelege acele dispute sau certuri cu ereticii, când nu iese din ele nici un folos, căci sfârșitul lor este nimic.

Când cineva este bolnav și când orice s-ar face este cu neputința a-i schimba părerea, apoi de ce să te mai obosești în zadar, semănând sămânța pe piatră? Asemenea osteneală ar trebui să o întrebuițezi către ai tăi, vorbindu-le de milostenie și de alte virtuți. Dar atunci cum de zice în alt loc: „ca doar le va da Dumnezeu pocăință spre cunoașterea adevărului (II Timotei 2, 25), pe când aici: „De omul eretic, după întâia și a doua muștrare, depărtează-te, știind că unul ca acesta s-a abătut și a căzut în păcat, fiind singur de sine osândit”?

Apoi, acolo el spune de cei ce dau oarecare nădejde de îndreptare, și pentru cei ce se împotrivesc la întâmplare; dar când îndărătnicia lor este învederată tuturor, de ce te mai muncești în zadar? De ce bați în zadar văzduhul? Ce vrea să zică: „fiind singur de sine osândit”? Adică „nu poate spune că nimeni nu i-a dat de veste, că nimeni nu l-a sfătuit”. Când deci și după sfătuire el rămâne același, devine de sine osândit.

Când voi trimite pe Artemas la tine sau pe linie, sârguiește-te să vii la mine, la Nicopole (3, 12). Ce spui? După ce l-ai pus supraveghetor peste Creta, îl chemi iarăși la tine? N-o face aceasta ca și cum l-ar abate de la îndeletnicirea lui, ci încă mai mult întărindu-l. Cum că nu l-a chemat la sine spre a-l avea ca tovarăș în toate părțile și a-l împiedica în lucrul său, ascultă ce spune: căci acolo m-am hotărât să iernez. Cetatea Nicopole era în Tracia.

Pe Zenas, cunosătorul de lege, și pe Apollo trimite-i mai înainte, cu bună grijă, ca nimic să nu le lipsească. (4, 13) Aceștia nu erau încă dintre cei cărora le încredințase apostolul dreptul de priveghere în vreuna din Biserici, ci dintre cei ce-l însoțeau în călătoriile sale. Cel mai însemnat însă era Apollo, puternic fiind în Scripturi și bărbat învățat. Dacă primul (Zenas) era știutor al legii, nu era nevoie de a fi hrănit de ceilalți; însă, sub numele de știutor al legii de aici, se înțelege cunosător al legii iudaice, iar prin expresia: „ca nimic să nu le lipsească” îi spune ca să-i trimită toate cele trebuitoare pentru hrană, pentru hrană din belșug.

Să învețe și ai noștri să poarte grijă de lucrurile bune, spre treburile cele de neapărată nevoie, ca ei să nu fie fără de roadă. Te îmbrățișează toți care sunt cu mine. Îmbrățișează pe cei ce ne iubesc întru credință. (3, 14-15)

Adică, el spune aici de toți cei ce-l iubeau pe dânsul sau de bărbații credincioși în general.

Harul fie cu voi, cu toți! Amin. Dar cum îi poruncești de a astupa gura celor ce se împotriveau, dacă trebuia a se feri de dânșii? „Când ei, zice, rac totul pentru vătămare, tu să nu faci din capul locului nimic pentru folosul acelora, căci cei stricați cu desăvârșire nu vor câștiga nimic. Dar dacă dânșii îi vatămă și pe alții, apoi trebuie a te ridica atunci cu putere și a te lupta cu multă bărbăție.

Dacă-i vezi pe alții ajunși în mare stricăciune, și tu te găsești silit de a-i apăra, apoi atunci să nu taci, ci închide-le gura, îngrijindu-te ca să nu le piardă pe cele viitoare. De altfel, nu se poate ca acela care are râvnă și viață curată, să se țină numai de lupte. Decât numai tu fă astfel, precum am zis, căci a se ocupa cineva numai de vorbe, vine de la lipsa de lucru și de la filosofia aceea atât de zadarnică. Căci a vorbi lucruri prisoselnice este o mare pagubă, ci trebuie sau a învăța, sau a se ruga lui Dumnezeu, sau a-I mulțumi. Noi nu trebuie a cruța numai banii, iar vorbele nu; ci, încă mai cu seamă trebuie a le cruța pe acestea din urmă și a nu ne expune tuturor cum s-ar întâmpla.”

Dar, oare ce vrea să zică: „să aibă grijă să fie în frunte la fapte bune”? Adică, să nu aștepte ca toți cei nevoiași să vină la dânșii, ci dânșii să se ocupe de ajutorul celor nevoiași, căci cel ce se îngrijește, astfel trebuie a se îngriji, și astfel o face aceasta cu mult zel. Căci fapta bună nu aduce atâta folos celor ce o primesc, pe cât aduce celor ce o fac, fiindcă le dă curaj față de Dumnezeu.

Sub numele de eretic apostolul îl înțelege pe cel neîndreptat sau, mai bine zis, pe cel ce nu dă speranță de îndreptare. Căci, după cum a-l trece cu vederea pe cel ce dă speranță de schimbare este rezultatul trândăviei, tot așa și a umbla cu lingușiri și cu binele pe lângă cei ce nu dau semne de îndreptare este semn de cea mai de pe urmă prostie și tâmpire, fiindcă prin aceasta noi îi facem mai cutezători.

„Să învețe și ai noștri, zice, să poarte grijă de lucrurile bune, spre treburile cele de neapărată nevoie, ca ei să nu fie fără de roadă.” Ai văzut că el se îngrijește mai mult de dânșii, decât de cei ce primesc milostenia? „Era cu puțință, zice, de a trimite pe aceștia prin alte părți, însă eu mă îngrijesc de cele ale voastre.” Căci, ce folos poate fi? Spune-mi: dacă unii dezgroapă tezaure din pământ, iar alții îi hrănesc pe dascăli? Desigur, cei dintâi nu au nici un folos din tezaurele lor și rămân fără de roadă. Nu putea Hristos, Care cu cinci pâini a hrănit de mii de ori pe atâția, să Se hrănească atât El cât și cei ce-L însoțeau?

DESPRE MILOSTENIE. PENTRU CARE STĂPÂNUL NOSTRU ȘI UCENICII ERAU HRĂNIȚI DE CĂTRE FEMEI. CĂ ACEIA CARE SE ÎMBOGĂȚESC LESNE POT CĂDEA. CUM CĂ TREBUIE A NĂDĂJDUI ÎN DUMNEZEU

De ce oare Mântuitorul era hrănit de către femei? „Mergeau după El, zice, și Îi slujeau” (Marcu 15, 4); pentru ca să ne învețe pe noi, că El se îngrijea de cei ce făceau bine. Nu putea fi Pavel, ca acela care prin mâinile lui îi ajuta și pe alții, să nu primească ajutor de la nimeni? Dar îl vezi pe el și luând, ba chiar și cerând. De ce aceasta, oare? Ascultă-l ce spune: „Nu că doar caut darul vostru, dar caut rodul care prisosește, în folosul vostru”. (Filip. 4, 17)

Dar chiar la început, când credincioșii își vindeau toate ale lor, prețul îl puneau la picioarele apostolilor; și acum privește cum apostolii se îngrijeau mai mult de dânșii, decât de cei ce

primeau milostenii. Că, dacă s-ar fi îngrijit apostolii numai de săraci, n-ar fi făcut nici o vorbă de Anania și Safira, când au ascuns din prețul vânzării, n-ar fi împiedicat de a primi milostenii din nedreptate, n-ar fi poruncit Pavel, zicând: „Nu cu părere de rău sau de silă”. (II Corinteni 9, 7)

Dar ce spui Pavele? Îi împiedici pe săraci de a lua milostenie? „Nu, zice, eu n-am în vedere interesul celor ce primesc, ci al celor ce dau.” Privește-l încă și pe proroc, când îl sfătuia pe Nabucodonosor și-i dădea acea povață minunată, că el nu se îngrijea numai de săraci, căci n-a spus simplu: „Dă săracilor”, ci: „Răscumpără păcatele tale prin fapte de dreptate și nedreptățile tale, prin milă către cei săraci”. (Daniel 4, 24) „Deșartă-ți punga, zice, nu numai ca alții să se hrănească, ci și ca tu să te izbăvești de pedeapsă.”

Și Hristos iarăși a zis: „Vinde averea ta, dă-o săracilor, după aceea, vino și urmează-Mi”. (Matei 19, 21) Ai văzut că și acolo a poruncit tot aceasta drept condiție a urmării Lui? Fiindcă averile sunt o piedică, de aceea i-a poruncit să le dea săracilor, ca astfel să învețe sufletul de a fi milostiv și îndurat; îl învață de a disprețui averile, îl învață de a fugi de lăcomie. Căci cel ce este învățat de a da celui ce nu are, cu timpul, se va învăța a nu lua de la cel ce are.

Faptul acesta îl face pe om deopotrivă cu Dumnezeu. Deși fecioria are cu sine o mai mare osteneală sau și postul, sau culcarea pe pământ, însă nimic nu este atât de puternic spre a stinge focul păcatelor noastre, ca milostenia.

Milostenia este mai presus de orice faptă bună și pe cei ce o iubesc pe ea îi pune lângă împăratul a toate. Și aceasta cu drept cuvânt, fiindcă fecioria și postul, și culcarea pe pământ stau numai lângă cel ce le face, iar pe altul nu-l ajută cu nimic, pe când milostenia se întinde în toate părțile și toate mădularele atinse se unesc cu Hristos.

Milostenia este mama dragostei, a dragostei care caracterizează creștinismul, care este mai mare decât toate semnele și minunile, și prin care ucenicii se aseamănă cu Hristos. Ea este doctoria păcatelor noastre, leacul curățirii murdăriei din sunetele noastre și scara care duce la cer. Ea leagă la un loc trupul lui Hristos. Voiți poate a ști de cât bine este ea în stare a face? În timpul apostolilor toți vânzându-și averile lor, dădeau fiecăruia în nevoia ce avea.

Dar, spune-mi: fără a avea în vedere cele viitoare, căci noi nu vorbim acum de împărăția cerurilor, ci să vedem numai în timpul de față — cine câștigă: cei ce iau sau cei ce dau? — aceia (săracii) murmurau și se sfădeau între dânșii, pi când aceștia (cei ce dau) aveau un suflet, după cum zice: „Iar inima și sufletul mulțimii celor ce au crezut erau una” (Faptele Apostolilor 4, 32), și harul era peste toți, și trăiau cu multă simplitate și nevinovăție. Ai văzut cum și de aici aceia câștigau?

Acum, spune-mi: dintre cine ai voi să faci parte? Dintre cei ce aruncau averile lor și nu mai aveau nimic sau dintre cei ce le luau până și pe ale altora? Privește rodul milosteniei. Pereții și piedicile au fost răsturnate și de îndată s-au unit sufletele între dânsele, după cum zice: „inima și sufletul mulțimii erau una”. Așa că acela care-și deșartă punga sa, chiar și fără milostenie, are un mare folos.

Acestea vi s-au spus, ca astfel cei ce n-au moștenit averi de la părinți să nu fie triști, nici mâhniți, ca fiind mai prejos de cei bogați, fiindcă mai mari vor avea, dacă vor voi. Căci cu mai multă ușurință se vor mișca spre milostenie, ca și văduva din Evanghelie, iar față de aproapele nu vor avea nici o pricină de dușmănie și va fi mai slobod decât toți ceilalți. Nimeni nu-l va putea amenința pe unul ca acesta cu confiscarea averilor, căci el este mai presus de asemenea rele.

Și după cum pe cei ce fug dezbrăcați nimeni nu i-ar prinde degrabă, iar pe cei îmbrăcați cu multe haine și de-abia purtându-se i-ar prinde îndată, tot așa se petrece cu bogatul și săracul. Unul se împiedică în hainele sale: în miile de griji, mânuiri, mâini și întărâtări spre mânie, chiar dacă poate n-ar fi prins; pe când celălalt, chiar de ar fi prins, totuși iute va putea scăpa și fugi, nefiind împiedicat de nimic.

Toate acestea îngroapă sufletul în pământ, așa-zicând, și încă nu numai acestea, ci și altele multe trase de bogăție. Că, de pildă, pentru a trăi cineva cu cumpătate sau în simplitate este mai greu pentru cel bogat decât pentru cel sărac, precum și a fi izbăvit de mânie este mai greu pentru acela decât pentru acesta. „Deci, zici tu, și mai mare plată va lua.” Cătuși de puțin. Și de ce oare, dacă el izbutește de a săvârși cele grele? Fiindcă el însuși și-a creat greutățile, de vreme ce nu ni s-a poruncit să ne îmbogățim, ci încă din contră, așa că tu singur îți făurești mii de piedici.

Alții aruncă de la dâșii nu numai banii și averile, ci își muncesc până și trupul, ca unii ce merg pe cărarea cea strâmtă, pe când tu nu numai că nu faci așa, ci încă îți sporești și aprinzi mai mult cuptorul patimilor și te înconjură și de altele. Și deci te duci pe drumul cel cu ușurință de cucerit. Acel drum îi primește pe astfel de oameni, pe când drumul sau calea cea strâmtă îi duce pe cei întristați, pe cei ce nu poartă cu dâșii nimic, decât numai aceste greutăți, care pot fi duse pe această cale: milostenia, filantropia, bunătatea, blândețea.

Dacă le porți pe acestea cu ușurință, vei putea trece; iar dacă ai cu tine ușurătatea, trufia sufletească și sarcina cea de spini, numită bogăție, îți trebuie un drum cu mult mai larg. Și nici nu-ți este cu puțință de a intra în mulțime, ca nu cumva să-i lovești pe alții, purtând în spate sarcina ce o ai, ci trebuie a sta la mare depărtare, în timp ce acela care duce cu sine aur și argint, vorbesc adică de succesele virtuții, nu numai că toți cei de pe lângă dâșul nu fug, ci încă se și apropie de el și stau la un loc.

Și dacă bogăția este spini și ciulini, ce poate fi lăcomia? Pentru ce deci o iei cu tine acolo? Pentru ca să faci focul mai mare, punând sarcina pe foc? Oare nu este de ajuns focul gheenei? Gândește-te la cei trei tineri cum umblau prin cuptorul cel cu foc; aceea să o crezi de gheena. Cu mare durere au căzut în cuptor și erau legați și împiedicați, și cu toate acestea au găsit înăuntru o mare lărgime. Nu tot așa însă erau cei din afară.

Tot așa ni se întâmplă și acum, dacă am voi ca să stăm cu bărbăție și putere în fața neîncetărilor ispite. Dacă avem nădejdea în Dumnezeu, vom fi într-o mare lărgime, așa-zicând, pe când cei ce ne bagă în ispite, vor fi pierduți. „Că cel ce sapă groapa altuia, zice, va cădea el în ea.” (Înțelepciunea lui Isus Sirah 27, 27) Chiar de i-ar lega mâinile și picioarele, întristarea îl va putea dezlega.

Și privește faptul cel minunat: pe care i-au legat oamenii, pe aceștia i-a dezlegat focul. Că, dacă cineva i-ar preda slugilor pe unii dintre prietenii săi, iar slugile știind și cinstind prietenia stăpânului, nu numai că nu le vor face nici o vătămare, ci încă și mare cinste le va da, tot așa și focul, care știind că acei trei tineri erau prieteni ai stăpânului său, le-a rupt legăturile, i-a dezlegat și i-a lăsat în libertate; a devenit pentru dânșii loc de a fi călcat de ei, și cu drept cuvânt, fiindcă fuseseră băgați în cuptor pentru slava lui Dumnezeu. Cei care suntem în necazuri, să avem în vedere acest exemplu.

„Dar, iată, zici tu, aceia s-au mântuit de supărări, iar noi nu.” Cu drept cuvânt, fiindcă dânșii au intrat în cuptor nu ca izbăviți, ci ca morți cu desăvârșire, căci ascultă ce spun ei. „Dacă, într-adevăr, Dumnezeul nostru Căruia Îi slujim poate să ne scape, El ne va scăpa din cuptorul cel cu foc arzător și din inima ta, o, rege! Și chiar dacă nu ne va scăpa, știut să fie de tine, o, rege, că noi nu vom sluji dumnezeilor tăi și înaintea chipului de aur pe care tu l-ai așezat nu vom cădea la pământ!” (Daniel 3, 17-18)

Noi însă, ca și cum pare că am da lecții lui Dumnezeu, hotărâm până și timpul, zicând: „dacă până în cutare timp nu vom fi izbăviți”, și de aceea nici că suntem izbăviți. Fiindcă și Avraam nu ca izbăvit l-a luat pe fiul său și l-a adus ca pârgă lui Dumnezeu, ci ca jertfit, dar pe care contra așteptării sale l-a luat, mântuit și izbăvit. Tot așa și tu când cazii în strâmtorări și necazuri „să nu te tulburi în timpul încercării” (Înțelepciunea lui Isus Sirah 2, 2), ci pregătește-ți cugetul tău către toată răbdarea, și atunci iute te vei mântui de necazuri.

De aceea și Dumnezeu îți trimite necazuri, pentru ca să te învețe a răbda. Când deci de la început ne învățăm a răbda și nu ne împruțăm, la urmă slăbește suferința, ca fiind totul izbândit. Voiesc a vă povesti și o istorie neștiută de voi poate, însă având un mare folos. Și care este acea istorie? Fiind o goană mare, oarecând, asupra creștinilor și un mare război abătându-se asupra Bisericii, au fost prinși doi bărbați, din care unul era gata a pătimi orice, iar celălalt, dacă ar fi fost ca să i se taie capul, poate că era și el gata și cu curaj, iar pentru celelalte munci și cazne era fricos și tremura de groază. Și privește iconomia lui Dumnezeu! După ce a stat judecătorul pe tron, celui care era gata a pătimi orice a poruncit a i se tăia capul, iar pe cel fricos a poruncit a-l spânzura și munci, în tot chipul, și nu o dată sau de două ori a fost muncit, și purtat prin toate cetățile.

Dar de ce oare a îngăduit aceasta Dumnezeu? Pentru ca neîngrijirea și trândăvia cugetului lui să se îndrepte prin cazne, ca orice frică să o scoată din el, ca să nu mai fie fricos, nici leneș. Încă și Iosif când se grăbea a ieși din temniță, atunci mai cu seamă stăruia în curajul ce-l insufla celor doi fameni întemnițați cu el. Căci ascultă ce le spunea: „Căci eu sunt furat din pământul evreilor” și: „adu-ți aminte și de mine”. (Facerea 40, 15, 14) Unii zic, în toată curăția inimii lor, că expresia: „adu-ți aminte și de mine” este zisă în înțelesul că noi nu trebuie a nădăjdui în oameni, ci totul a arunca și a lăsa în grija lui Dumnezeu.

Acestea deci știindu-le, iubiților, să mărturisim harul lui Dumnezeu, și pe toate să le facem, care sunt spre folosul nostru, ca astfel să ne învrednicim de bunurile viitoare, prin Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, se cuvine slava, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.